

É R D I R K A

IRODALMI-
KULTURÁLIS
FOLYÓIRAT

XII. évf. 2022/1.
MÁRCIUS
500 Ft

Baka Györgyi

Bujkáló madár

Tört utak bizonytalan
homályában, miként a
lombok szövetében
megbújó madár,
védelmedre várok.

Hiába kerültem rettentő
távol, hiába hittem,
hogy kívülállóként
nézhetek már vissza
gyermeki otthonomra.

Hozzám szegődik
szinte észrevétlen az ősök
szívéből feltörő,
rokonnak érzett rezdülés:
várnak vissza.

Éjhomály terül az üres
ágyra, asztalra, hangtalan
fohászokkal, régtől vágyva
röpülnék haza már
az ismeretlen kertbe.

Magnólia 1

Berke Gyöngyi

Pirkad már

Mikor első sugarad
fénye csillan,
pirkad már,
űzi a sötétséget.
Én még öntudatlan
fekszem az ágyamon,
és ringatózó
álmaimba mélyedve
alszom mozdulatlan.
Derengő fényed
ébreszti a tájat.
Hangjukat hallva
illan az álmom.
Szökik az éjbe,
hogy felejtsem el,
mire a hajnal fényei
felébresztenek.

Utolsó szerenád

Sárguló avar
bús mosolya ébreszt,
szállongva, halkan
üzen felém.
Keserű-édesen
suttogja csendben:
múlik a szerelem,
közel a tél.
Barnuló avar
a földön henyél,
komoran recsegi:
itt van a vég.
Őszülő fának
kopasz már
majdnem minden ága,
csak néhány vöröslő,
magányos levél
ad még szerenádot.

Cettler Gertrúd

-kíváncsiság-

falnál-e a falnál?
néznél-e ahogy a testem rest módon felöltözés nélkül
előtted csak úgy el-elflangál?
kóstolnád-e ajkam aprócska pihe-puha barázdáit
melyet betakar
epres ízű lekvárral töltött palacsintád maradéka?
pizzádon éreznéd-e leheletem láthatatlanul bolyongó
báját?
s tekintenél-e mélyen elmélázó szemekkel kezemre
ahogy
ujjaim kéjesen képezik feléd formálódó varázsát?

Fazekas Major Gizella

A látkép

Innen, a Dunára nézve
a látkép csak veled volt
oly szép, oly gyönyörű.

Akkor még fogtad kezem.
A panoráma nélküled
oly fájó, oly keserű nekem.

Sírod felé visszaintek,
ahogy szoktunk egymásnak.
– Szia, kincsem!

Nincsen válasz,
hangod nem hallik idáig.
Fáj a szívem utánad!

Hiányzol

Míg a napot látjuk sütni,
addig szép az élet,
természetben gyönyörködve,
boldog voltam veled.

Most, ahogy a képedre süt,
könnyet csal szemembe,
hidd el, fáj, hogy nem láthatlak
most is közelembre.

Gani Zsuzsanna

Jó a tavasz

Kandikáló hóvirágnak rigó füttyög szépet,
Jön a tavasz hamarosan, s vége lesz a télnek.
Harmat könnyét Nap szárítja, felkelti a magvat,
előbúvó sok virágtól lesz a pázsit tarka.

Kél a fény, és kél az élet, új világ kipattan,
aranyvessző rügye fakad, bimbót bont a barka.
Hazajön a gólya, fecske, babusgatja fészket,
rózsás kedvvel üdvözl, lám, megelpte a békét.

Szelíd szellő fuvolázik, lelkemnek egy balzsam,
szívem derűs és mosolyog, mily ékes e dallam!
Ébredezik kis bogárka, bölcsőjéből mászik,
ráamul a szép világra, tiszta lelkén látszik.

Illatoz az erdő, mező, sejtelmesen, halkan,
zsenge pillék keringőznek, méhek zsongnak rajta.
Hérics szeme nyiladozik, ó, de nagyon ritka,
ellágyultam, mert csodás e földkerekség titka.

Kerepesi Igor

Vendég

Érzem ma is haragját még.
Érzem, ahogy fojtogat.
Mégsem adom meg már többé
Démonomnak magamat!
Hagytam soká: vad viharként
Dúljon, tépjen engemet,
S ártva rágjon szívem körül,
Borzolva a lelkemet.

Hagytam én, hogy kifosszon,
És romba döntse életem,
Éveken át kénye-kedve
Szerint játszva énvelem,
S én voltam a hibás, tudom:
Engedtem, hogy így legyék,
S néztem, ahogy romba dől a
Kincstár, s benne minden ég.

S elfog ma is még a vágy, hogy
Eláruljam magamat,
Tépni vágyja ez az érzés
Törékeny nyugalmammat,
Érzem ma is szorítását

Láncainak bőrömön,
Falni vágyja féltve őrzött
Törékeny szép örömöm.

Sok félelem, sok gyengeség
Most is társ az utamon,
De erősebbnek érzem magam,
Mint mi voltam egykoron,
Most már tudom: eredményem
Oly támaszt ad énnekem,
Mire másban (legyen bárki)
Nincs esély, hogy fellelem.

S ellenállok! Most már téphet!
Kuncsoroghat! Jöjjön csak!
Csalódni fog, ha azt hiszi,
Nincs erősebb akarat.

Csalódni, ha gondolja még:
Szívem félsszel van tele,
Mert rég elmúlt az az idő,
Leszámoltam már vele!

Kísértsen csak! Ijesztgessen!
Környékezzon újra meg!
Legyen társam pár órára,
Néhány napra, egyre meg!

Nem engedem, beköltözzön
Sok időre szívembe,
Arcul csapom, mert e szív már
Bátorsággal van tele!

Kovács F. István

Esik

Arcom az ég felé tartom,
Telt hasú párnák hintik rám tollaikat.
Egyedül állok a parton,
Nézem a folyót az ólomszín felhők alatt.

Szédítő táncukat járva,
Apró pilleként, sűrűn szállnak a pelyhek.
Megrészegültek, mióta
Meglátták szememben, mennyire szeretlek.

Kissné Matkó Gabriella

(Ilka Gábor szobrokkal illusztrált naptárához)

360 fok
(2022. január)

Kártyavetők sorsa,
Értés, nem-értés,
Kétséges jövő
És biztos múlt,
Melyikben a kísértés?

Körtáncban élünk,
Kinek tánc,
Kinek szenvedés,
Mely világ az,
Melyben Te is benne élsz?

Faluhelyen
(2022. február)

Beléphetsz egy ajtón,
De másikat is nyithatsz.
Kőfallá dermedsz,
Vagy falakat bontasz.

Útjelzőnél megpihenni,
Ágrólszakadtnak lenni,
Búban-bajban megfürödni,
Vagy új útra menni.

Pipacsok

Kósa Márta

Március

Robban a reggel
égi s földi tüzekkel
szívet tágító szelek
siklanak a nagy folyó felett
élet és halál
egyensúlyozó könny
szemem sarkában
buggyanásra vár

ablakom alatt
hóvirágszirmok a semmibe hullanak
arasnyi
dalt dúdoló korai madár
január
február
és
itt is lesz a nyár
a
szemközi parton
önfeledt kácsák fürdenek
az
erdő peremén
kék
csillagvirág remeg
ott a hóvirág is tartja magát bátran
árnyékos fák alatt
millió bimbó
igazítja s tárja szét
illatrészen
szűzfehér selymét
avar zizzen
riadt nyúl fut át a réteken
messzi felhők közt
madarak szállnak
szinte összeérnek a szárnyak
szerelmes nótát füttyölnek
a
tavaszt sóhajtó
vágyéhes
sóvárgó világnak.

Kreischer Nelly

Tavaszi

A jácint fejét lehajtva tavaszt álmodik!
Tulipán, primula szirmait vízszintesre
tárva szemérmetlenül napozik.
Ibolya levél-árnyékba bújva
szégyellősen árnyalt kékben ábrándozik.
Tavaszt köszöntenek mind színes, új ruhában.

Én nézem őket, gyönyörködöm.
Mily életigenlés a rögzökön!
Mennyi kacérság, mennyi öröm
sugárzik körém! Elem, köszönöm!

Köszönöm, hogy a Földön itt vagyok!
Hogy ennyi csodát megélhetek, láthatok.
Hogy nem ammónia felhőben tengetem
e kapott lét-időt, az életem.
Lehetnék lény a marsi sziken
vagy bármely másik égitesten.
Más Nap más sugarai alatt,
hol nem élhetnék meg ily Tavaszt.

Ludwig Géza

Kikelet

Megújulás, kikelet, tavasz,
fák és lélek boglyain rügyek,
álmodók és újjászületők,
szent erőből élesztett tüzek.

Az égre feltekintve nézni
véges-végtelen világot,
s odalent a lelkek szirmait,
amit a szent erő kibontott.

Érezni, látni, bízni, hinni,
hinni Létnak örök hajnalát,
csodát hinni, nem a hervadást.

Sugározni Lélek melegét
mosoly fakasztva Benned, Bennetek –
ezt tegyük, és legyünk EMBEREK...

Lukács Mária

Zengőn

A napok romjai felett addig jó,
míg túléljük a mát,
a patak felől szarvasbögés
hallatszik át –
részesei vagyunk szív-terünknek –
az élet áldás,
mint a Kisdedre való pillantás...
elvesztem egy labirintusban,
de jó bolyongani ott is,
mert lélekfény van.
Minden bölcsőringásban,
ha a szeretet megfogán,
felszakadnak a felhők,
és az álmok gömbölyűk.
A csillagok is önmaguktól égnek,
és elvesznek, mint bogarak a Zengőn.

Haikuk

Öröm

hangos a patak
felébreszti a folyót
mert visszajöttél

Hihető

a részecskéket
megtartja az ész a szív
több életen át

Sejtés

nagy gong az élet
rezonál minden sejtet
ha arcul ütnek

Echo

eljöhet hamar
amire nagyon vágyunk
feltör a visszhang

Töprengő

ritmustalanul
sorsomat már leírták
csillagtükrömben

Máté Miklós

Tiborc

Nyakamon az ország-póráz
Ebként él ki ebként szolgál
Süvegelek dölyfös úrfit
Lopva orzok gyöngé nyúlfit

Vastag kéreg tenyeremen
Fogam elvás' kenyeremen
A rög olyan mint vad bika
Fölöklel az eke szarva

Amit a föld nékem terem
Mély verem az és gyötrelem
Véremet olcsón hullatom
Nótámat nem én húzatom

Minden bitangnak fizetek
Kilencedet vagy tizedet
A pap hordva hetet havat
Örök élettél hiteget

Az első éjszaka joga
Jogtalanság fölső foka
Lányok testéből a vámot
Megszedik vad uraságok

Apró kunyhóm nedves süpped
Kitartó vendég a hideg
Körülöttünk sivár vadon
Kölyköm meztelláb jár havon

A törvény nekem kurtavas
Könnyen deresre húzhatnak
Rókafi kurafi bírám
Nem hatja meg semmi sirám.

Dolgozhattam magam agyon
Nem lett abból soha vagyom
Mint a sarló meghajlottam
Önmagam is learattam...

Gorilla

Afrikai piacon
Gorilla a placcon
Gyöngé élők között
Hitvány gyilkosai előtt
Egy erős, jellemes halott.

Móczár Csaba

KEZDET és VÉG

(Anyám emlékére, 1942-2022)

Minden, mit tőled kaptam

Tőled kaptam az életet,
édes emlédből étkeket.
Az első tétova lépteidet,
szavakat, játékot, képeket.
Okolt szigorodtól könnyeket,
ha indexbe hoztam rossz jegyet.
Emlékszem, gyűjtöttünk bélyeget
és üres óráknak értelmet.
Moziba elvittél, döbbenet!
Hófehér vásznon egy film pereg.
Kezemben kezéd és sós perec,
ültünk a sötétben, két gyerek.
Gondoltam, és a világ így kerek:
minden játék nekem és teneked!

Miért kell meghalni Anyámnak?

Miért kell meghalni a mának?
Hogy az élet felelhessen a halálnak?
Miért kell meghalni anyámnak?
Hogy a halál feleselhessen a mának?

Nekem a tegnap volt szép csupán,
mikor mosoly ringott a cseresznyeágon,
s mosolygott vele cseresznyeajkú anyám
(kertünkben ezerkilencszázvalahány nyarán),

de holnap már vihar lesz, biztosan tudom,
s letörnek mind a cseresznyeágak,
s Kharon érkezik sötét ladikján,
ezért kell meghalni anyámnak...

*Szülei ház a
szülők nélkül pusztán csak
fájó kőhalom*

Molnárné Király Márti

Amikor gyöttelelem

Amikor gyöttelelem szövi át
a nappalt és az éjszakát,
és bizonytalanok lépteid,
vagy ellepnek félelmeid,

vagy múltad árnyai vonyítanak,
hogy büntudatoddal hantoljanak,
ne tórd zsarolni élted szavát!
Lásd meg belül az isteni csodát!

Mérhetetlen kegy, hogy emberré lettünk,
egymásban is Isten arcát kell keresnünk!

Egymásra figyelő

Egymásra figyelő tekintetek, és nincs
közhelyes szó, vagy alig akad.
Ők most valóban egymásnak kincs,
és jó szívvel osztanak.

Nem irigylem, sőt élvezem ezt,
hogy felhallatszok szobámba is a nevetés.
Vígán hullámszik szobáról szobára,
jut az én szívembe is egy kevés...

Ez a ház sokunknak otthon és menedék,
boldog kacajjal hinti fel az utcát,
rajtunk is boldog mosoly, éltető csapadék,
ha meglátjuk kocsinkból a Nyírfát.

Nagy-Rakita Melinda

Alkonyattól hajnalig

Mire az utcánk végén az Alkonyat elbízta magát
Hogy végül itt ragad
Megékezik az Est s rálegyint
Menned kell haver neked itt már
Nem terem babér
Először csak az utca elejét s a bokrok alját
Színezi feketére
Aztán továbbterjed sötéten kövéren
Átsuhan a fekvőrendőrkőre kockái felett
Kikerüli a lámpaoszlopokat
S kineveti a kertben dacoló

Fényőrző kicsiny lámpácskákat
Nehéz takarója befedi a parkot
Bár a játszótéri hintákon még ül
egy-két késői kamasz
És csikordul egyet a libikóka is
Egyre szélesebbre terül a sötét palást
Hiába kiabálnak vele a környékbeli kutyák
Az Estet nem zavarja semmi
Talpig beborítja a szende orgonát
Feketéjétől a hárs sem menekül
Ágak közt cinkék alusznak csendesen
Ám a süncsalád a szomszéd kertben
Végre bátran indul útra
Hisz nekik a sötétség menedék s élet
Nem úgy a sötétből reszketőknek
Akik riadtan vackukba bújnak
Most már nem siet az Est
Komótosan ballag tovább
Magabízón cammog a szántók felett
Ám hirtelen meghökken
S feleszmél
Mert ott már a hajnal várja frissen és üdén
Palástjába belecsippent
S az Est már tudja menni muszáj
Felébred s újra kinyílik a táj
A sok sötét árny fűgén továbbáll
S felvirrad megint egy új nap ránk

Haikuk

Komposztált múlt
Gyári hibás jelenből
Elvetélt jövő

Gyöngyhalásként
Örömgönggyért merülök
Oceánmélybe

Kormos sötét éj
Viharos orkán üvölt
Bent kályhameleg

Misztikus évek
Világvége-jóslatok
És mégis forog

Pálfi Nándor

Hazamenni

Az otthoni tájat nézem, úgy,
Ahogy magát vizsgálja az ember,
Ha valami fáj, de másnak
Arról szólni még nem mer.
A dombok ismerős ívét a házak
Felett s a sűrű eget, ami alatt
Egy kisváros piheg, mint a gyermek,
Ha anyja karjába szalad.

Elmenni fáj, de visszaérkezni
Még fájdalmasabb.
Hallgat minden, gúzsba köt a lét.
Idegenül tekint rám minden,
Mi egykor szeretettel leste
Lépteim halk nesztét.

A boróka, a platán s a vén
Naspolya, mit anyám ültetett,
A huzatos szobák, a falak
S a falon a poros fészület:
Elfordulnak tőlem, megtagadva azt,
Ki velük egy földből született.

Az évek, mint a finom por, telepednek
Meg mindenre; az ablak előtt
Egy pókháló lebeg.
Merengve nézem, hogy reng s inog,
Tudván, amit tudnom kell:
Hogy az idő tőlem mindent ellopott.

Anyám s apám fáradt érintései
A foszló tárgyakon
Halványuló nyomok.
A lenyomatuk vagyok, fonál
Az időben; míg létezem, élek,
De nélkülem ők sem élhetnek tovább.

Így élek: tudván, hogy múlt vagyok,
Szeretet és halál, századévnnyi
Megfejtethetlen titok.
Ízig-vérig anyám s apám
Vagyok, idő és tér kettős szövete
A mindenség tűfokán.

A régi ház csendje vagyok,
A kilincs, a fal s a falon a vakolat,
Mi lassan porlad, mint
Homokkő a nyári nap alatt.
A fáradt fény lustán megül

A nyúlós árnyékok felett.
A tájat nézem csendben.
Madarak szállnak a szélben,
S a Nap vöröslő tócsává omlik
A dombok felett.

Pálné Onódi Judit

Csendjeim

Várákzó csend

A házak közé betelepedett a csend.
Nem a bársonyosan puha,
mély csend,
ez gyorsan kinyújtózkodik
a számára szabott helyen,
sohasem tudhatja, mikor töri
meg valami könnyörtelen.
Talán egy váratlan kiáltás,
felcsendülő zenészó vagy
imára hívó harang hangja.
A csend feszül, mint a húr,
ugrásra kész, ám kihasználja,
míg hagyja sorsa, hogy
múlását halaszthassa.

Természet csendje

Lombkorona sátra borul fölém
az átszűrődő napsugarat
szemhéjam árnyalja
Fának döntöm hátam
átadva testem-lelkem
a természet csöndjének
Réti virágot méhecske bújja
zümmögése duruzsol
versenyezve újra-újra
szitakötő szárnylebbenéssel
Száz madár száz hangja
fák ágai közt cikázik
a hozzá hasonlót keresve
rikoltva-kiáltva-csivítelve
Bokorlevél zizzen
Reccsen a száraz gally
apró erdei lény
ebédet keresgél
És mégis csend van
Nyugalmat adó
nyugtalan zajos
csend

Pergel Antal

Haikuk

Téli estén

Fudzsi szent hegyét
jeges hósapka fedi.
Holdfény kapuja.

Szamuráj

Busidó elvek
kötik gondolataim,
de szívem szabad.

Zene

Távoli hangok
futnak ősi hangszeren.
Tenger zúgása.

Petrik István

Tíz álom

Agancserdőt álmodtam.
Több százat megszámloltam.
Csodaszarvas vezetett
megnézni a hegyeket.

Fehér lovat álmodtam.
Sámánokkal táncoltam.
Táltos dobján égbe ment
felfedezni végtelent.

Szürkemarhát álmodtam.
Fatetőket ácsoltam.
Felnéztem a nagy égre,
a csillagokért megérte.

Hadak Útját álmodtam.
Székelyekkel harcoltam.
Az esztenához felmentem.
Birkanyámat tereltem.

Kárpátokról álmodtam.
Ellenséget vádoltam.
Széttördelték népemet,
kikért adnám véretem.

Szabadságról álmodtam.
A hazugokra rászóltam.
Igazmondót kerestem.
Az igazságot szerettem.

Világképét álmodtam.
Fegyverekhez nem nyúltam.
Nem volt ellen, csak barát.
Galambcsőrben olajág.

Jó istenről álmodtam.
Senkinek sem ártottam.
Az imámból áldás lett.
A világgal csodát tett.

Gyermekkorról álmodtam.
Barátokkal játszottam.
Boldog voltam, csodás volt.
Minden álmom igaz volt!

Sall Margit

Szeretet

Nem akarok megfelelni senkinek.
Magamnak sem, csak ISTENNEK!
Tőle ered Minden, mi élő és holt.
Senki nem hal meg, ki egyszer itt volt.
Csak éppen nem látom szememmel,
de érzem SZÍVEMMEL.
Ezt az erős hitet, nem veheti el
semmilyen rendelet, tiltás, talmi mese.
Lelkem akkor is örök, ha már testem nem lesz.
Vigyáz rám az isteni SZERETET.

Az igaz – igaz!

Az igazságban ott van a gaz is.
Ahogy a földből kinő a hasznos és a hamis.
Eltávolodtam ettől a világtól,
melyet benőtt, átszótt a gaz,
szívemben legbelül új élet lángol.
Először magamban rakok rendet,
kidobálom onnan a feleslegeset.
Megmutatja az élet, milyen csodára képes,
tenni a jóért nem leszek rest.
Az igazság Fényt gyűjt,
a Szeretet meleget áraszt.
Ha sokan akarjuk, megkapjuk a választ.

Szeghy Karolina

Kikelet

Véget ér a hófödte,
deres téli álom,
friss hajtások rügyeznek
éledező fákön.

Apró tündér átszökken
üres ágról ágra,
zöldes színű lombruhát
öltöztet a fákra.

Lába nyomán ibolya,
tulipán és rózsza,
fészket rak a kéményen
hazatérő gólya.

Oly sokáig vártunk rád,
drága tavasztündér,
sokan attól tartottak,
örökre eltűntél.

Mikor langyos szellőcskék
fák közt kergetőznek,
fák, madarak, állatok
vígán üdvözölnek.

Új ruhába öltözik
apraja és nagyja,
kivárom, míg Fagy apó
ezt kedvesen hagyja.

Elcsitítom csendesen,
tudom, nagyon ravasz,
véget ért a télidő,
szikrázik a tavasz.

Illatozik rét, mező,
donganak a méhek,
előbújik hangya, gyík,
vége van a télnek.

Szigetvári Zsófia

Mégis

A befőtt üvegben a Mennyország.
 A szárító ruháiról a kádca csöpögő végtelen.
 Mégis.
 Mégis vagy?
 Mégis vagy nem.
 A hajnali lidércnyomás csókja ajkaidon.
 A lihegő kékség.
 A csillogó üvegszemeid egy hideg, lázas éjszakán.
 A rímtelen sóhajod.
 A nyirkos magány.
 A csoda nélküli mese.
 A folyékony megnyugvás.
 Az asztal alá rúgott félelem.
 A tükörképbe fulladt jelen.
 Mégis.
 Mégis vagy.
 Mégis vagy igen.
 Az édes bűz.
 A pucér pufók angyalok egy barokk festmény
 oldalán.
 A tiszta mocsok.
 Az ébredés.
 A maró gúny a rozsdás szerszámon.
 Az ógörög fájdalom.
 Az üvöltő hiány.
 Mégis.
 Mégis vagy.
 Mégis...
 Ahogy gyengéden megfojtasz...
 A zöld múzsám.
 Mégis.
 Mégis vagy.
 Mégsem...

Téli táj

Szöllősi Bernadett

Ünnepeld

Ünnepeld ma, férfi, a nőt, a női létet,
 ünnepeld a nőt, a kort, a báj, a szépet,
 ünnepeld, ha szomorú, ünnepeld, ha örül,
 egy kicsit, ha teheted, ugráld ma körül.
 Ünnepeld ma, férfi, a nőt, ki életet ad,
 ünnepeld a nőt, ha az életen végigszalad,
 ünnepeld a nőt, ha van célja, ha bukdácsol,
 ünnepeld a nőt, kiben a jóság pislákol.
 Ünnepeld a nőt, aki nélkül élet nincsen,
 becsüld meg jól ezt a mindent érő kincset.
 Ünnepeld a nőt, ünnepeld, te férfi,
 ki életed a sajátjánál sokkal jobban félti.
 Ünnepeld, hisz illő, hogy e nap a nőről szóljon,
 ki szenvedéssel új életet a világra harcol.
 És lehet, hogy mi vagyunk a hiányzó bordák –
 de férfi nélkül csak félhang' vagyunk az élet nevű
 kottán.

Március

Bőröndjével kezében a tél
 dér lábakon az állomásra siet.
 Épp begördül egy szerelvénnyel –
 felszáll rá, és retürt fizet.
 Vonattal robog tova a hideg,
 a langy meleg a kertek alatt érkezik.
 Egy kis ibolya a levelek közt zizeg,
 orgona színével egy tyúkhúrnak kérkedik.

Felhők lógnak le az égről,
 úgy lesik, hogy közeleg a tavasz.
 Egy öreg tölgy is emlékszik rá régről,
 üdvözlésére a fák térdig hajlanak.

Meztelen talppal áll a réten a tavasz,
 harmatot lehel a haragoszöld fűre.
 S hogy meg ne hűljön, sálát varrat:
 a nap sugarát, mint cérnát, befűzte egy tübe.

Krókusz-színű kendő, szegélye jácint,
 közepébe virág öltve, tulipán piros.
 S hogy szép legyen, egy aranyeső ráhint
 egy egész kosárnyi sárga szirmot.

Ébred minden a fagyos tél után,
 fúj a szellőrőzsa, és zörög a haraszt.
 Egy kisfiú nagyot rikkant aznap délután:
 – Végre valahára itt a tavasz!

Tarnócziné Barabás Irén

Csendek

Szeretem a bágyadt csendeket
 üres napjaim nyugtató csendjét
 szeretem a fénylő csendeket
 a kímélő csend helyetted mondott meséjét
 szeretem az eltévedt, zaklatott, útkereső csendeket
 dadogó, didergő ujjakkal rajzolok
 fehér, fagyos ablakok leheletére
 gyorsan eltűnő pára- emlékeket
 szeretem a haragos csendeket
 melyet maró szavak csípős éle után
 szívíg hatoló nyugalom követ
 szeretem a hólepte, éteri csendeket
 pelyhe hullik sűrűn, majd lebeg tétován
 és a húszcentis hó alatt
 mégsem hal meg a világ
 de csendet csen körém és nyugalmat kínál
 szeretem a váratlan csendeket
 zizeg, lebeg, körbefon, betakar
 szeretve őrizi színes, lágy burokkal
 sebzett, csendre éhező lelkemet
 szeretem a hajnali, félős csendet
 melyben már ott rejtőzik a város ébredő zaja
 megfakult távoli álmok maradék csillogása

szeretem a szerelmes csendet
 mikor csak két szempár beszél
 a lélegzet-visszafojtott csendeket veled
 mielőtt két ajak puhán összeér
 és süppedős, álmos, boldog csend követ

s majd azt az örökös csendet is szeretem
 hol kövek ölelnek öreg fák árnyékában
 simogatva susognak nyugtató nyári lombok
 s a kis gránitlapon a vésett felirat
 elárulja a csendre vágyott tól-ig évszámokat

Tájkép nyárfával

Torma Ágnes

Gyászos pillanat

Mész, csak mész bátran előre,
 nem gondolva múltra, csak a jövőre,
 múlt árnya rávetült a ködre,
 mely leültet egy nyirkos kőre.

Elég egy hang és egy dallam,
 egy libbenő ruhasuhogás,
 könnycsatorna fedele kipattan,
 s nem marad más, csak a sírás.

Elmével érted, ő már nincs,
 arcodba hulló kóbor tincs,
 mit itt hagyott neked, nagy kincs,
 szíveden mégis jeges bilincs.

Ha egyszer igazán szerettél,
 nincs több nyár, csak örök tél,
 eső, eshetsz, és nap, te is süthetsz,
 te társ nélkül... már csak félelme lehetsz.

Ezt érzed csak, míg tart a gyász,
 mit kívül látsz, egy csupasz ház,
 lakó nélküli üres ház,
 nem lesz új, hiába renoválsz.

Idővel majd enyhülni fog,
 párszor lelked is mosolyog,
 néha még fájdalmad visszaránt,
 s emléke ott marad heg gyanánt...

Cím nélkül

Mai nap a ketteseké,
 elköszönő kétségeké,
 intél nekik nevetve pát,
 hisz isten szeme mindent lát.
 Átfordultál, egy-beértél,
 minden, miben kételkedtél,
 immáron az enyészeté,
 mag-od váltál végtelenné.
 Élő lett a lemniszkáta,
 rólad lett az megmintázva,
 ki ráébredt önmagára,
 a szeretetet pulzálja.
 így lett a kettőből egy,
 mindenki az egybe megy.

Megittam a (mennyei) öröm-lét,
előntött az öröm-lét,
mámorban, vagy Ámorban,
énekeljünk Á-mol-ban,
elhagynak a gátlások,
ami csupán gátló ok,
szabad lényed megélhesd,
ön-magodat megérthesd,
égi borbán az igazság,
utad immár az igaz ág,
kitáguló tudatod,
ami tiéd, megkapod,
önmagodnak Te adod,
magadat felhangolod,
rajtad kívül senki sincsen,
te voltál, s vagy a minden!

És még nincs vége a napnak!
Hát én *eztet* imádom,
magam immár kitárom!

Mondj egy szót, és rímet írok,
jót nevetek, és nem sírok,
temetőben halott sírok,
szívedben laknak a titkok,
neked semmit se' nem tiltok.
Hozzám jöhetsz, gyere bátran,
szmokingban, vagy kiskabátban,
agyalásod szögére akaszd,
szíved szavát most felfakaszd,
áradjon ki a szent malaszt!

Tormássy Erzsébet

Intelem

Ha sok éved elszáll, s deres már a fejed,
Csupán akkor érzed, mily kurta életed.

Becsüld élet kincsét, jól sáfárgodj vele,
Figyelj, ügyelj arra, rossz ne férjen bele.

Egyedül tőled függ, hogy áll majd a szénád,
Jól vigyázz, ne hibázz, keserű az önvád.

Tavaszháró

Tavasziidő eljöttére,
rügyfakasztó melegére
napról napra jobban vágyunk,
legyen vendég újra nálunk.

Lássunk napot felragyogni,
sugarait táncot ropni,
érezzük az illatokat,
melyeket csak tavasz hozhat.

Ébredjen fel a természet,
átaludt egy hosszú telet,
pihengetett már eleget,
jöjjön végre a kikelet.

Sorban sok-sok szépségével,
erdők-mezők zöld színével,
csodálhassuk friss pompáját,
földkerekség újulását.

Tóth Mária

A gyöngyhajó

Elindult a gyöngyhajó.
Pici korlátján kihajoltak az emberek.
A hullámok felébredtek,
reggeli tornát játszottak,
s a széllel feltámadva kergetőztek.

Az emberek bámultak,
s a hajó oly csodálatosan ment magától,
mintha megremegtek volna a szívek,
s motorként robotolva hajtották,
vezették volna a hajót.

Senki nem kérdezett.
Miért? Miért tompa az emberek fantáziája?

Mert az álmok oly erősek,
hogy a gazdagság úgy izzana már,
mint a Nap a hegyek szúrásától,
s végigömlő betemetné a világot.

Tompa a csúcs, és a Nap törvény,
de egy kiáltástól lezuhan,
ha álmodom, ha elmesélem neked.
És a fájdalom is tompa.

Nincs útja, nincs kiútja, nincs mozgása,
hiszen az ökölnék mi köze van a fájdalomhoz,
vagy lefogod a kezem,
vagy betörik az üveg.
Légy olyan, ahogy képzeltelek,
úgy jelenjél meg előttem, mint ahogy akartam.

Ezt a csodát követelem,
és követem minden otromba Sors-percben,
mi megdönti az embert.
Hagyj engem, ura vagyok lassan életemnek,
de téged nem felejtlek el,
mert második énem lehettél volna,
mert megcsillanhatna szemedben
egy ezüsthajó, ugye, drága,
a vitorlák felhúzza,
ugye, irányítónak megvan a kulcs.

Az indulás kulcsa, a mód, tudod:
belemerül a hajó a vízbe, az eveződet
nem törted el, ugye, lépésben haladunk,
ugye, megvárjuk a halakat,
ugye, hiszed.

Összetologattam álomból a téma darabjait,
de elvesztettél valamit, ráírva a neved,
az Ember újraindul, kezemben valami,
sietek, a szél elviszi, az összhang megtörik,
csorba a kezem, az ujjak
felmutatnak egy jelet...
Kezemben tartottam valaha a gyöngyhajót,
és a szemedben megindult.

Valentin István

Megtérés

Nincs megállás:
Munka, dolog, feladatok,
Kötelesség, határidő –
Nincs pihenés:
Szünet nélkül darál a gép,
Összezúzza lelkem csontját,
Felaprítja erőm húsát,
Tépi, vágja derűm bőrét,
Szétszaggatja szavaimat,
Elnyeli a gondolatot.

Nem jut idő családomra,
Ismerősre, jóbarátra,

Szép zenére, pohár borra,
Hú fohászra, verssorokra.
Ebből elég!
Leáll a gép.
Nem megy tovább.

Fiam kérdez,
Válaszolok.
Szemeiben örömfények.
Isten üzen:
Erre figyelj,
Csak ez fontos, ez a lényeg.

Varga Katalin

Vártalak, fény

Vártalak, fény!
Kívántam látni aranyfényű orcádat,
melengető, átölelő sugáridat,
mely nekem boldogságot, nyugalmat ad.

Vártalak, fény,
mert nélküled világtalan törpe vagyok,
kezem éjsötétben félősen tapogat,
keverem az éjjelt és a nappalokat.

Vártalak, fény!
Már nem vagyok szomorú.
Hoztad magaddal a daloló rigókat,
harsogó trillájuk énekre biztatgat.

Vártalak, fény!
Elmémnek is ösvény ragyogjon!
A te fényed olyan sugár,
zárt ajtót is bizton kitar!

Duna-part

Carl Astro

Naplórészletek

1956. június 4.

Zajos vonaton utazunk hazafelé. Fülketársaim, a Műszaki Egyetem nálam alig idősebb tanársegédei, a folyosón vitatják a tegnap látott csodákat. Délben, ebédelés közben jött a hír, hogy a Vencel téren, a Hotel Bristol előcsarnokában egy apró falárában mozgó képek kergetik hangosan egymást.

A szobatársam azt is tudni vélte, hogy ez egy televízó, amiről amerikai és nyugatnémet szamizdat hírekben már hallhattunk. A hazafelé készülődő magyar csapat az utolsó városnézést elfeledve közösen átvonult a zsúfolásig telt portára, és látta a csodát.

A rádió méretű doboz domború, óriási lámpáján egy gyengécske cseh film szereplői beszéltek és mozogtak ügyetlenül. Erről folyik most odakint a zötyögő, háborúból itt maradt pullman kocsi ablakai előtt a műszaki kételkedés.

1956. június 4. Este

A határra érkezett, és elcsendesedett a vagon. A televízió már a múlté.

A fülkeajtó előtt hárman halkan politizálnak. Mondatfoszlányokat hallok csak, gyakran egy Petőfi-kört emlegetnek, és neveket idéznek, akikről én még soha nem hallottam.

Egy éve Egerben két arisztokratával díszleteket festek, és csak fürdőbe meg borospincébe járunk, bennünket, vidékieket a politika messze elkerül.

1956. június 14.

Napsütötte délelőtt a napsütötte hegyoldalon. Néhány száz méterre tőlünk a bükki szerpentin kanyarog, és C.-val egyszál semmiben ülünk a fényben ragyogó selymes fűvön. A helyet Ő fedezte fel, a szállást Ő intézte el, és a postaügy autójával Ő telepített ide bennünket. Ő és én tíz napig itt a kanyaron túli útőrházban lakunk majd, és máától Remington úr C. ujjai hegyén itt írja majd az elvállalt könyvet a színpadtechnika fejlődéséről.

1956. június 20.

Ma arról írok, hogy az első nagy színháztörténeti korszak, a görög-római színház óta, nagyot fejlődött a színház külső és belső elrendezése, technikája. A görög színház óriási szabadtéri, cirkuszra emlékezte-

tő nézőterétől, a 300-400 m² alapterületű díszlettelen színpadától eljutottunk a mai nagy igényű színpadi berendezésekig, és a színjátszás számára nélkülözhetetlen jelentőségűvé vált Wagneri gesamtkunst vizuális világáig.

Már a renaissance teátrumaiban is nagyot lépett előre a látványok színháza, hiszen egy-egy előadás előkészítésében nem kisebb művészek vettek részt, mint Leonardo da Vinci, Bramante (a római Szent Péter-templom egyik építője) vagy Palladio, a híres építész). Aztán pár év múlva Sebastiano Serlio megteszi az első lépést a mai színpadforma kialakításához. Ő Palladio ajtóit egyetlen nagy ajtóvá, a színpadnyílással szélesítette ki, és mögötte az egész színpadot perspektivikus díszlettel építette be. Ezzel megalkotta az első színpadi képet.

A másik nagy renaissance-kori színház, a Teatro Farnese megnyitó előadásának leírásából pedig megismerhetjük az új technika csodáit is, hiszen a színpadon a Hajnal allegóriája valóságosan is átvonult tüzes lovak vontatta kocsiján, a színpad alól pedig víz tört fel, mely másfél méter magasságban elborította a színpadot. A „béke” kiáltásra a benne csatázó tengeri szörnyek pillanatok alatt eltűntek, és egy elsüllyedt városképeknek adták át a helyüket.

Az Olaszországban felfedezett kukucskáló szekrény-színpad Németországban is elterjedve újabb eredményeket hozott. Joseph Furtenbach Ulmban felépítette az úgynevezett telari színpadot, melynek lényege az volt, hogy a kulisszákat olyan háromoldalú hasábok helyettesítették, amelyeknek mindegyik oldalára más-más kép volt festve, és a díszlet megváltoztatásakor csak átfordították a prizmákat.

Angliában Shakespeare színházának, egy kis kör alakú faépületnek, belső tető nélküli udvarán azonban csak egy emelvény állt, ez volt a színpad. Az ovális udvaron belül három emeleten ültek a nézők, a királyi család tagjai rangjukhoz méltóan, a színpadon helyezkedtek el. Ez az angol színház a díszletet nem ismerte, a színhely elképzelése a szövegben feltárulkozva a néző fantáziájára hárult.

Végül Olaszországban a Galli Bibiena család szabadította ki a díszletet a kulissza-színpad megkötöttségei alól, és a falak szabad elhelyezésével megvetették az új színpadi látványművészet alapjait. Piranesi pedig óriási, romantikus hatású, fantasztikus háttérterveivel a festőművészet csodáit a színpadra varázsolva még ma is bámulatba ejt.

Most a tizenkilencedik és a huszadik század a keresgélések idősza. Sok nagy művész kutatta az igazi színpadszerűséget. Ennek eredményeként a kulissza-rendszer teljesen eltűnt, ma már a díszlet falai úgy kapcsolódnak egymáshoz, mint a valóságban.

Egy nagy díszlettervező zseni: Gordon Craig végre megfogalmazta azt, hogy a színpad elsősorban játéktér, a díszlet pedig nem a festők öröme, hanem az előadást játszó színészek és a közönség számára készül. Megindult a keresgélés egy új színház típus kialakítására. Max Reinhardt német rendező pedig megpróbálkozott a térszínpad megteremtésével. A már azóta híressé vált rendezése: az Ödipusz király egy cirkuszban játszódtott, ahol a nézők körülültek a játéktérrel.

(folyt. köv.)

Dr. Karácsony István

Mestereim, segítő-őrző angyalaim

(3. rész)

Kóka László középiskolai kollégiumi igazgató

A történethez tudni kell, hogy drága szüleim – még a múlt század 30-as éveinek közepén – tüdőgyulladásban elveszítették egyéves bátyámat. Anyám, aki mélységesen hívő lélek volt, meg volt arról győződve, hogy mikor én születtem, (1938-ban) a Jóisten különös kegyelmével visszaadta bátyámat. Csak kis hűja volt annak, hogy nem a Kálmán nevet kaptam meg.

El lehet képzelni, hogy a nálam négy évvel fiatalabb Pirike, mit nélkülözött azért, és mit „szenvedett” tőlem, hogy anyámék elkényeztettek engem.

De ez már a régmúlt. Évtizedek óta nemcsak kitűnő testvérek, de barátok is vagyunk Piroksa húgommal. Én, a „mama kedvence”, bekerülve a tapolcai rideg, zord s meglehetősen szigorú kollégiumba, eleinte sokat gyötrődtem. Először is az első két hét éjszakáit végigsírtam az emeletes vaságy felső szintjén. Majd reggel hatkor Kóka László igazgató felügyelésével jött az ébresztő, a reggeli torna, a beágyazás, a köröm- és hajvázis stb.

Itt férfiasan meg kell vallanom, hogy ennek a figyelemnek és rendre szoktatásnak köszönhetem, hogy amikor Budapesten az orvosi egyetemet látogatván albérlésben laktam, a hat év alatt helyt tudtam állni, és cum laude diplomáztam.

Feloldozom tehát az én „szőrös angyalom” minden valós vagy vélt sérelmemtől, és Isten színe előtt hálát adok neki mindenért – amit velem – az én érdekemben tett.

Domaniczky Frigyesné (Erzsike) – gimnáziumi orosz nyelvtanár (1952--1956)

Igazi „decens” középkorú hölgy. Nála minden a helyére került: a diszkrétan kihúzott szemöldöktől kezdve a finoman dauerolt hajig, a kecses kezektől, az elegáns lábain, a minőségi cipőktől, a hozzá jól illeszkedő ruházatig. És a modora vagy viselkedése, hát az igen fenomenális, mondhatni, tanítanivaló volt!

A legnagyobb csodálatomat mégis az váltotta ki, ahogy velünk 16 – 17 éves kamaszokkal bánni tudott. Ismeretes volt, hogy ebben a korosztályban tanárainknak legtöbb energiáját az osztály fegyelmezése kötötte le.

Mindmáig nem tudom, Ő ezt hogyan csinálta – valami csodálatos módon, bizony, úgy tudott fegyelmet tartani az osztályában, hogy ezen még ma is elámulok. Nem ordítózással, nem igazgatói fenyegetőzéssel, netán – rendetlenkedés miatt – az óráról való kizavarrással, hanem egyszerűen CSAK ÚGY!

Ez bizony csak úgy volt. Ennek a fantasztikus technikának a módszerét magával vitte, bizony, csak úgy. Azután ami az orosz nyelvet illeti, hát bizony – mint a többi nyelvek területén sem (pl. angol, német) – nem jeleskedtem. Tegyük a szívünkre a kezünket, és legyünk teljesen őszinték, azért tizenhárom év alatt – kicsinyke tanulással – egy-két nyelvet el lehetne sajátítani!

Élmények persze akadtak.

Valamelyik oroszórán, miközben az átlagosnál is kevésbé figyelve, beszélgettem a padtársammal, hirtelen felszólította tanárnő: folytassam az abbahagyott gondolatmenetet – természetesen oroszul... Én zavartan felálltam, fogalmam sem volt miről van szó, s remegve, reszketve vártam társaim „jóindulatú” súgását.

– Ja vasz ljubju, ja vasz ljubju – hangzott jobbról, balról, előlről és hátulról is egyre.

A tanárnőnek a szeme se rebbent, meglehetősen hideg tekintetével rám nézett. Ma már el tudom képzelni, hogyan nézhettünk ki mi ketten ekkor (mint egy elfuserált Rómeó – Júlia páros).

Ő, mármint a tanárnő, határozott kleopátrai fenségével, én pedig a lelki szenvedés áldozataként: görnyedt, hajlottan remegő, pattanásos arcú, vékony kamasz.

Aztán jött a kíméletlen szentencia:

– Barátom, ott még nem tartunk!.

Csak reménykedem abban, hogy orosztanárnőm azóta már százszor megbánta ezt az elutasítást.

A másik eset sokkal húsba vágóbb volt, viszont szerencsés kimenetelű. Orosz érettségén – az idő tájt – csak írásbeli vizsgát kellett tenni, s szóbelizni csak annak a tanulónak kellett, akinek az érettségi dolgozat-jegye két jeggyel eltért a beállított jegytől.

Mivel hármásra volt az év végi jegyem beállítva, csak akkor kell szóban is vizsgáznom, mondták, ha ötös vagy ne adj Isten, egyes lesz a dolgozatom.

Padtársamat – aki egyébként kiváló oroszos volt – arra kértem, hogy csupán a négyesig segítsen, az érettségi bizonyítványomban ne éktelenkedjen a hármas.

A jó Isten ezúttal is meghallgatta kérésemet!

(folyt. köv.)

Kárász Tamás

Falépcső

Öreg cukorgyárunkba látogató idegen a főbejárat új, alumínium szerkezetű kétszárnyas ajtaján az előtérbe, majd az üzem területére érkezik, de ebben a pillanatban minden megváltozik körülötte. Azonnal megcsapja a meleg répaszelet-szagú párás levegő és a gépek erős, szinte fülsiketítő zaja.

Hirtelen minden figyelmét leköti az őt körülvevő szokatlan világ. Két sorban betontalapzatra épített hatalmas motorok zúgnak, melyek mindegyike nagy méretű centrifugális szivattyút forgat. Tőlük balra acélvázon nyugvó, mintegy három méter széles, tölgyfa lapokból készült lépcső vezet a középső szintre, és onnan tovább a legfelsőre.

Koruk talán megegyezett gyárunk legrégebbi építményeivel.

Az évtizedek alatt keletkezett kopásnak erősen kitett lépcsőfokok élei legömbölyödtek. Már nem voltak teljesen biztonságosak. Hangos, tompa dobogás hallatszott a bakancsos munkás egyenletes lépéseitől, és vidám, friss, kopogó hang kísért a kecses női fél-

cipők szökdelését. Műszakonként minden esetben szép tisztára lemosták, bár ilyenkor kissé csúszóssá vált az egyébként is tükörsima falépcső.

Egyik villanyszerelő ismerősöm egy ilyen alapos mosás után indult lefelé a félemelet és a földszint között. Mindkét kezét zsebében felejtve lazán, a kapaszkodás teljes mellőzésével vidáman kocogott lefelé. Már az öreg lépcső közepén szökdelte, amikor egyensúlyából kibillent. Hirtelen eszébe jutott a korlát, mely oldalt követte a lépcsőt teljes hosszában. Segíthetne valahogy... Zsebéből azonban – a kivételesen jól szabott passzentes nadrág jóvoltából – nem tudta kezét kiszabadítani, bármennyire is igyekezett.

Lábai megszokásból követték a lépcsőfokokat, de nem elég gyorsan, és egyensúlyát fokozatosan elveszítve, testhelyzete egyre inkább eltért a függőlegestől.

Szabad kézzel talán sikerülne csökkenteni vagy tompítani valamelyest a simának nem várható földet érés mértékét, de a munkaruha továbbra sem engedte kezének szabadulását. Hamar leért a fölszint sárga kerámiaborításához, de ekkorra már testhelyzete tökéletesen vízszintes volt, és lába is eltávolodott a biztonságot adó falépcsőtől.

Amint földet ért, nagy csattanással béka módjára elterült, keze pedig még mindig zsebben. Meglévő lendülete még tartott, és sebesen csúszott hason a pártiroda veretes ajtaja felé a nedvességtől „olajozott” sárga kerámialapokon.

Arcát megpróbálta kihagyni az egyenetlen lapok plasztikai beavatkozásaitól – kevés sikerrel – és csak siklott, mint Rógi-hegyen a szánkók.

Végül megállt: finomra csiszolt arccal az ajtó előtt, és kezeit végre kiszabadíthatta zsebe konok fogságából. Villámgyorsan feltápáskodott, és körülnézett: látta-e valaki?

Szerencsére egy lélek sem tartózkodott a közelben!

A kiváló alkalmat kihasználva gyors léptekkel a büfé irányába lopakodva elosont.

A pillanatok alatt szerzett kisebb plasztikai hiányosságokat feledtette vele a kemény tortúra sikeres túlélése.

Megjegyzés:

A Rógi-hegy a szokásos helyi megnevezések egyike. A tűzoltótoronytól induló és a Rába patak felé lejtő utca alsó, meredekebb szakasza. Amikor még több hó esett, és az eltakarításával sem bíbelődtek, a le-

taposott terület Ercsi legjobb szánkózóhelye volt. A hegy legfelső szakaszánál laktak Rogánovicsék, az itt élő jelentős számú szerb lakosok egyike. A magyarok praktikus szokása a kissé nehezen ejthető nevek rövidítése, „magyarosítása”. Így lett Rogánovicsból Rogi, és az előttük elterülő lejtő, mint a domboldal (hegyoldallá előléptetett) tartozéka.

Kovács F. István

Titi

A kislány aprócska volt, mint egy játékbaba, és éppen olyan bájos. Citromsárga kötött ruháskája még inkább kihangsúlyozta bőrének napbarnított színét. Fekete haja fiúszra vágva keretezte arcát, melynek vonásai – különösen mandulavágású szeme és fitos orra miatt – olyanná tették, mintha valamelyik távolkeleti országból pottyant volna ide a somogyi dombok közé. Az autóbusz erőlködve mászta meg az egyik emelkedőt a másik után, miközben az előző faluban felszállt új utas gyönyörködve nézte a picit. Az apróság egy fiatal férfi ölében utazott, és amikor a velük éppen szemben ülő Tímea rápillantott, hirtelen azt gondolta: – Huh! – meg még azt: – De kár, hogy ez az apuka már apuka! Merthogy veszettül jóképű!

Persze, Balázs is megnézte már a lányt, ugyanis őt sem lehetett nem megnézni. Errefelé nemigen futkostak szőke fotómodellek, így aztán lopva jól végigfixírozta a karcsú teremtet, a bokáján összecsatolt tűsarkú cipőtől a feje búbjára tolt napszemüvegig. Nem lepte meg, inkább zavarba hozta, hogy a szép útitárs rámosolyog, aztán ettől a mosolytól mintha lámpát gyújtottak volna emlékei szobájában, tétován elmosolyodott ő is. A lány szólalt meg először.

– Bubu? – A válasz szintén csak egyetlen szó, egy régi becenév volt:

– Titi!

– Ó, Istenem! Balázs! – nevette el magát Tímea, aztán egyetlen lendülettel átült melléjük, és megsimogatta a kicsi fejét.

– Mi van veled, Bubukám? Tiéd a kicsi? Hogy kerülsz ide? Hova utaztok? – záporoztak a kérdések, a többi utas bámészkodásától sem zavartatva.

– A kicsi? Nem... nem az enyém, loptam. Különben

meg, te hogy kerülsz ide? Én itt születtem, nem rémlik? Még jártál is a falumban, csak akkor fél méterrel kisebb voltál, és nyaralni jöttél Mátyásékhoz.

Hát így kezdődött. Vagy inkább talán folytatódott. Tímea temperamentuma percek alatt elsodorta őket. Ledarálta az elmúlt tíz évet, magába bolondította Kátát, aki önfeledten játszadozott a nyakában lógó bizsukkal, és pötyögve válaszolt kérdéseire, Balázs pedig csodálta azt a nőt, aki valaha az a kis bakfis volt, kivel az első fűízű csókokat váltották kisdiák korukban. Mindez azonban már úticéljuk árnyas parkjában történt – a településből azóta járási székhely lett –, s kiderült, mindketten ide igyekeztek, csak éppen Tímea állás- Balázs meg válásügyben... Sokan állítják, az életben nincsenek véletlenek, mégis furcsa volt, hogy a férfi éppen előző napon törte össze autóját, ennél fogva kénytelenségből utazott éppen ugyanazon az autóbuszon. Meg aztán, ha mégis lennének, akkor bizonyára véletlenül helyezték volna Tímeát erre a vidékre körjegyzőnek.

A fiatal apának fájt még a csalódás, ezért hallgatott a válásról – meg aztán szégyellte is picit... A lány viszont kerek-perec kimondta, amit gondolt – mint ahogy mindig is.

– Gyönyörű a kislányod, Balázs. Rád hasonlít. Ó, te madagaszkári tulok! De hülye vagy, hogy megnősültél! Tudod, hogy mennyit bőgtem miattad?!

– Ugyan, Timcsi! Annyira ződek voltunk még! Hány éve is... nyolc, kilenc?

– De én aaannyira szerelmes voltam! Olyan sokszor kigondoltam, hogy majd újra találkozunk és akkor... és akkor, tessék! Most itt vagy nekem megnősülve, sőt! Megapásodva, és ezerszer döglesztőbben, mint elképzeltem!

– Elválok – bökte ki a férfi sután elmosolyodva.

– Persze! Én halálkomolyan vallomást teszek itt, te meg még cukkolsz ezzel az ökörködéssel – szikrázott a lány szeme, de Balázs tudta, hogy a sírás szélén áll.

– De én *tényleg* elválok, Timi. És nem azt mondtam, hogy miattad – hajtotta le fejét.

A hirtelen támadt csendben, Kata lecsúszott Tímea öléből, és belegázolt a pad körül százával sárgálló pitypangok erdejébe, Balázs pedig a lány keze után nyúlt. Ő azonban elhúzódott, és az órájára pillantva felállt.

– Mennem kell – mondta halkán, majd néhány lépés után még visszafordult. – Nem fogadok el alamizsnát.

– De én igen – motyogta Balázs, ám a lány addigra már messze járt.

Magyarádi Ágnes

Az Aradi utca titkos élete 3.

A fia egyszer csak megjelent. Segíteni akart idősödő szüleinek. Apja méltányolta a szándékot, és nem kért belőle. A szíve mélyén a lányát várta haza. Magának sem vallotta be, Borbála pedig végképp nem értette volna.

Éva első gyerek volt, szerették, nem értékelte. Neki sosem kellett más, mint kézzel fogható gondoskodás. Kerékpár, számítógép, drága telefon. És pénz, pénz, mert abban mérik, ki mire vitte. Az érettségi bankett-jét náluk tartották. Kerti fogadás volt, ott volt az összes tanára meg a társai. Az apja tudta, mindez csak díszlet Éva sikeréhez, semmi más. Amikor férjhez ment, diploma előtt, egyszer megingott. Érzelmek törték rá. Asszony akart lenni, anya, a legjobb. Talán az anyaság majd megérleli benne a szívet, gondolták, de Borbála csalódott. Nem adta haza az unokákat. Dolgozott, akár egy gép. Mellette nevelt, szaladt értük az óvodába, napközibe, különórára. Akkor már egyedül. A tartásdíjat pontosan behajtotta, személyesen ment érte mindig, be ne csapják. Sosem mulasztotta el, hogy elmondja, bővli. Nincs rá szüksége, de ami jár, az jár. Anyját nem engedte a gyerekek közelébe. Táborozzanak, védjék meg magukat, tanuljanak barátkozni. Az élet nem sétagalopp, bírják csak a tempót! A pohár akkor telt be, mikor a cég külföldre delegálta. Eleinte nála csak nyaraltak, nyelvet gyakoroltak, aztán külföldi egyetem következett, családegyesítés címen. Jókor jöttek a világban a változások. Nagypjuk pénze nem kellett, keressenek, tanuljanak meg élni! Az apja a lelke mélyén büszke volt rá. Sokra vitték.

Loránddal sosem voltak jó testvérek. Nem bántották egymást, nem volt miért. A köztük lévő évek minden közöset elmostak. Loránd inkább volt Borbála fia, lassan érő, örök gyerek. Sok zavaros lépéstől kellett szüleinek megmentenie, már ha mentés az, hogy valaki következmények nélkül élhet. Föllángolt, föladta. A legkisebb akadály letörte. Mélyebben élt, látott, a felszínen nem boldogult. Mindig Éva volt a példa. Eltökélt, kitartó. Nem mondták, érezte. Egyszer tette szóvá, húsz már elmúlt akkor. Lármás kitörésbe torkolt a kísérlet. Mindent megkapott, még többet is. Milyen alapon vádol, kiabált az apja. Örökre szégyellte magát miatta. Apja előtt megbukott, Borbála hiába finomított a helyzeten. Ő bízott benne, Loránd

magában sohasem. Pályát is úgy választott, megteszi a középszer. Hamar kimozdult, szeretetét idegenek itták föl, ha már otthon nincs keletje. Magában élt, fegyelmezetten, mint egy szerzetes. Mások útját kezdte egyengetni, kevés sikerrel, a háttérből. Fáradása észrevétlen, bére átlagos maradt. Ennyi telik tőle, mindenhol úgy látták. Vajon boldogok-e a lelki szegények? – gondolkodott el egyszer az öreg orvos. Honnan ez a gátlástalan, áradó szeretet? Kerülte Loránd pillantását, sosem konfrontálódott vele. Feltétlen odaadása már-már alázatos volt, irritálta. Hol marad a mérték, az önbecsülés? Emberi roncs, hiszékeny szeretet. Azt állítja, hisz. Vajon miben?

Vajon miben bízik az apja, hogy semmit el nem fogad tőle, tűnődött Loránd, miközben keresztültörte magát az M7-es péntek délutáni áradatán. Nem volt víz az autóban, légkondi sem. Öreg tragacs volt. Ilyen Ladával csak építőanyagot hordanak, nem pózolnak ma már. Valamikor státuszszimbólum volt, ma is az, csak másképp. Megrakta a csomagtartót egy heti bevásárlás szerzeményeivel, örült, hogy élnek a szülei. Van kinek vinni, csak soká még így legyen. Kis híján eltévesztette a kijáratot, figyelmeztette magát. Nyolcvanévesen egyszer sem kértek segítséget tőle, szabadkozva fogadták el a gondoskodást. Életük egyhangú remeteségében, úgy mondták, mindenük megvan. Loránd egyre rémültebben látta, ez mennyire kevés. Csak óvatosan, nem ajtóstól a házba, hallgattatta el az aggodalom szavait, valahányszor szóba jött a költözés. Félt, hogy elkésik a segítség, ki más felel érte, ha így lesz? Éva talán? Megvan a maga világa, ott kell, helytálljon. Loránd egyedül él, igazán gondoskodhat. Borbála sokszor sürgette, de apja szerint öreg fát nehéz átültetni. Ezt hajtogatta a nőgatásra. Csak ne volna az a négyszáz kilométer közöttük! Több volt ez annál, tudta jól. Lélekben fényévek. Vajon mikor nyílt meg a rés? Észrevétlenül tágult, míg egyszer mélységes, félelmetes szakadék lett. Okos ember nem kísérli meg, hogy átlendüljön. A szakadékot a hétköznapiak vájták, mindennapi derűvel. Jól vagyunk, köszönjük. Én is. Na, látod, nyugtázták a telefonban. Egyszerre nyílt meg. Elmosta a szavakból rakott gyenge alkotmányt, mint felhőszakadaskor patak a hidat. Nem téged vártalak, borult el az apja arca, amikor leballengott a lépcsőn, hogy kaput nyisson. A mentő helyett Loránd jött. Anyád kicsit lepihent, most alszik. Borbála aznap rosszul ébredt. Kávét erőltetett magába. Minden bajra orvosság, jobban lesz tőle. Fölsöpörte

a száletlit, a járdát már nem. Tedd föl a tojást föni, majd ránézek, megtisztítom, ha kész, nyugtatta az öreget. Visszafekszem egy tíz percre. Volt az egy óra is. Jól van, fiacskám, majd vigyázok, mondta az öreg, de azon nyomban elfelejtkezett az aznapi reggeliről. Nem lényeges, mit mikor esznek, megoldják. Félig kész a fordítás, még átnézi. Dél körül végzett, elküldte. Hirtelen ocsúdott. A zománcos lábos égett, erős szaga volt. Kidobta, lekapcsolta a tűzhelyet, szellőztetett. Borbálát a kertben látta? Lepihentél, fiacskám? Benyitott, de csönd fogadta. Az ágy lábánál Boldizsár feküdt, napvörös szőre ragyogott, de a fejét letette a két első lábára. Óriás szemei emberi pillantással meredtek az orvosra. Gazda, mi lesz már? Segíts! Majd' keresztülesett a kutyán. Segélyhívó, orvos vagyok, a feleségem nyolcvan. A kapuban várok. Lorándot leverte a víz. Nem mert berontani az anyja szobájába. Jó, értem, mindjárt jövök, csak kirakom, ami a kocsiban van. Nem kell segíteni, Apa, sietek. A másik ajtó felől jött be, összeszedte magát. Anya, hogy vagy, kérdezte, mint mindig. Borbála felnyitotta a szemét. Hosszan, minden tapintat nélkül nézte a fiát. Jól vagyok, mondta halkan, mint aki titkot súg, ki ne lessék. Pillantása nem Lorándra, valaki másra esett mögötte, pedig csak ketten voltak. Apja a hirtelen támadt nyüzsgést vezényelte. A fiatal mentőtiszt körül sem nézett, fölmérte, amit lát. Be kell vinni a nénit, doktor úr. Ha összeszed neki pár dolgot, jöjjön utánunk az autóval, mi előremegyünk. Papírok kellenének. Ekkor először, Loránd kocsiába ült, nem tiltakozott. A klinika ügyelt, oda mentek.

Loránd egyetemi évei sikeresnek indultak. Végre olyasmit tanult, ami érdekelte. Harmadévesen versekkel próbálkozott, formaérzékét több tanára elismerte. Felkavaró témák után nyúlt, de még várt azzal, hogy megmutassa. Barátok nélkül nehéz volt. Alkotó szemináriumba iratkozott, műhelyt keresett, ahol megnyílhat. Kíváncsian fogadták, de hidegrázós bírálatot kapott. Elismert kortárs adagolta, minden fricskája talált. A mentor tanár megúsza vállvonogatással. Nem mondhatok ellent, bár nincs recept ízlésben, erősítette a szóvivőt. Az órát néha az Ibolyában tartjuk. Remélem, sörözni szeretsz! Fordult Lorándhoz, enyhítőleg. Ott volt, kiállta. Minden neki címzett szó a háta mögé pattant. Kacsintás nélkül, rutinosan. Várta a titkot, miről maradt le. Megőrizték. Másodszor már nem ment. Sebzetten figyelt. Mindent elolvasott, még többet. Mintha apró betűs rejtekben várná az igaz-

ság, amit ott felejtettek a szeme előtt. Esztétikát vett föl, nem írt, de látott. Tudja maga, hányan végeznek? Mondja, mi hasznát veszi majd ennek a sok munkának? A guru magázta, őt egyedül. Végül is, ha meggondoljuk, csöpögtethet egy kis elméletet, mondjuk, a *János vitézbe*, ha majd tanít egy általános iskolában. De ne vigye túlzásba! Tud valami nyelvet? Meglepte a francia idézet, válaszul Nietzsche-t dobott. Kezdte a fiú érdekelni. Idézni, persze, megtanulhat egy bölcsész, elvárható. Gyorsan múlt a lelkesedése. Loránd később is ügyelt rá, a tanári pályát messzire kerülte. „Bármi lehetnék. Hagyjatok homályban” – sziszegte akkor, elnagyolt mosollyal.

Naszvadi Judith

Tamás

Már jócskán benne jártak az őszen, a hajnalok deret rajzoltak a tájra. De délelőtt felszállt a köd, és langyos melegben lebegett a létezés.

A vaskapuval bíbelődött. Fel kellett hajtani a rozsdás kart, de a piacról cipelt szatyrok húzták a kezét. Az egyiken már megindult a hasadás. Csak ne az legyen, amelyikben a tojás van! – fohászkodott magában a fiatalasszony. Pisilnie is kellett menetrend szerint, már a hetedik hónapban járt.

A férfi a semmiből került elő. Az asszonyka össze-rezzent a köszönésére.

– Az urával volna beszédem. Mikor lesz itthol? – kérdezte szemlesütve, a sapkáját gyűrögette hozzá.

– Csütörtökre hazaér, azt hiszem – adta fel a zárral való harcot meglepetésében az asszony.

– Tetszik tudni, a hétvégéig el kell költöznöm. Arra gondoltam, maguknál talán akad munka szállásért cserébe. Nincs sok holmim, és a fűszekrényben is elalszom – nézett esdeklőn a nőre.

Az meg csak hümmögött, és végül megígérte, hogy csütörtökön nyitva hagyja a vaskaput, s jöjjön beszélni az urával.

Még csak vasárnap volt. A rézsútos napfény felnagyította az árnyékokat. Aznap nem csinált semmit, csak ide ült, oda ült, járkált a félig kipakolt dobozok között. Töprengett. A kert tényleg nagy, felér egészen az erdőig, munka éppen lenne. De nem sok. És hely? Na, az nincs. Van a háló meg a gyerekszoba. Épp most fe-

jezte be a festést. A nappali kanapéját, ha végre összerakják, akkor esetleg... Önkéntelenül megrázkódott, mert elképzelte a mindig szakadt, bagós, zsíros hajú férfit, ahogy a kanapé fehér vásznát bepiszkolja. Elszégyellte magát. Alig várta, hogy a férje befejezze a napi fuvarját, és beszélhessenek végre.

Az izgalomtól összeakadt a nyelve, és csak nagy nehezen tudta elmesélni, mi történt aznap.

– Szó sem lehet róla! – fakadt ki a férje. – Majd én beszélek vele, ne aggódj.

Másnapra megérkezett az igazi november. A nyúlós, ködös napokban ki sem mozdult a házból. Igazi ajándék volt, hogy a férje már szerda délután megérkezett. Gyorsan át is szaladt a szomszédba. Visszavitte a kölcsönkért szerszámokat, és hozta a friss pletykát.

Tamást elcsapta a gazdája, mert elszemtelenedett. Nem végezte el a munkáját, és követelőzött. Már előre kérte a heti bérét, a jószág meg hébe-hóba kapott vizet, abrakot. Fejve sem volt rendesen. Most mennie kell, szombatig.

– Ide nem jön! – jelentette ki határozottan a férfi.

A nő bizonytalankodott. Talán, ha kipofozná a nyári konyhát, ha betennének egy sziesztát neki, ha kerítenének egy ágyat, akkor...

– Nem vagyunk szeretetszolgálat. Majd holnap beszéllek vele.

Aznap éjjel sokáig forgolódtak. Beszélgettek erről-arról, csak Tamásról nem. Pedig minduntalan rajta révedeztek.

Másnap későn ébredtek. Kapkodva álltak neki a munkának. Fogytak a dobozok, alakult a ház. Már délután volt, amikor leültek ebédelni. Az asszonyka kezéből kiesett a kanál. A kapu... Nem nyitotta ki, ahogy ígérte. Kirohant, és sarkig tárta. Estig egyre csak Tamást várta. Minden kis zajra összerezzen. Szánta is a férfit, de inkább azt akarta, hogy a férje elrendezze ezt az ügyet. Tamás nem jött. Sem aznap, sem másnap. A következő héten hallotta, hogy befogadták az egyik tanyán, ideiglenesen.

Az újévben szült. Az első enyhe napon sétára indult a kicsivel. De az utcájukon nem jutott túl. A második szomszédasszony megállította. A gyerekről beszéltek, születésről, unokákról. Aztán, a beszélgetés végén az öregasszony még odabökte, hogy a Tamás kórházba került. Azt beszélük, nem is jön már ki. Nagybeteg. Ez a szenvtelen közlés szíven ütötte a nőt. Meghatódni mindig kész lelkét hiperérzékennyé tette az anyaság.

Elképzelte Tamást borostásan, hamuszürke arccal, ahogy összetapadt haja alatt megsárgul a hétszámra sem cserélt vászonhuzat. Talán, ha azon a novemberi napon kinyitja a vaskaput, mindez nem történik meg. Egyszeriben elhatározta, hogy bemegy a kórházba. Négy nap múlva hazajön a férje, akkor meglátogatják, visznek neki ezt-azt, mint bárki másnak, amikor kórházba kerül. Csupa jó érzéssel feküdt le este, a szeretet átjárta a tagjait. Örömet okozott neki a gondolat, hogy megszépítheti egy haldokló, magányos ember utolsó napjait.

Negyednapra aztán elfelejtette. Néha be-bevillant Tamás alakja és a vele kapcsolatos terve, de rendre rossz időben. Fürdetéskor, a boltban, a védőnőnél. Egyre halogatta a dolgot.

Kitavaszkodott. A kicsivel ekkor indultak először hosszabb utazásra. Az elmúlt hónapok intenzív babázása után végre kiszabadultak a nagyvilágba. Nevetgéltek, csipkelődtek egymással, miközben távolodtak az otthonuktól. A falu határában aztán lefagyott az asszonyka arcáról a mosoly.

– Tamás! – suttogta, mint aki kísértetet lát. A férfi erősen megfogyatkozva bár, de valóban ott állt juhászbokra támaszkodva, és lassú mozdulattal intett feléjük. A férje válaszul dudált egy rövidet.

– Látod, kicsikém, semmi baja az ipsének. Rossz pénz el nem vész! Nagyon szívós a szervezete ezeknek – és jókedvűen fütyürészni kezdett.

De a nőnek elment a kedve a nevetéstől. Élesen visszhangzott a lelkében a rozsdás vaskapu hangja meg a be nem váltott ígéreté, amit önmagának tett.

Pipacsok szürke háttérrel

Onódi Judit

A húsleves

A XX. század elején nehéz évtizedek jártak a magyar Alföldön, nem volt könnyű az egyszerű emberek élete. A férfiak folyamatosan a munkalehetőséget keresték, hogy meglegyen a betevő a család számára, míg az asszonyokra rászakadt a ház körüli összes teendő mellett a sok gyerek ellátása és minden baja.

Gyermekeknek lenni sem volt könnyű, aki nem halt meg élete első két éve során veleszületett gyengeség vagy bélhurut következtében, az játszodozhatott a társaival. Aki még a vérhast és szamárköhögést is megúsza, majd tizenéves korában a tüdőbaj is elkerülte, annak már jó esélye volt arra, hogy felnőtt legyen belőle.

A kis Juliska édesanyja még csak a húszas évei végében járt, de már hat gyermeke nyüzsgött az egy-szobás, döngölt padlós kisházban. (A hetediket két-évesen elvesztette.) Kemény asszony volt, vastag kérget növesztett fiatal lelkére az élet, nem csoda, ha gye-rekeiket is szigorúan nevelte. Nem maradt büntetlenül, ha a rájuk kirótt feladatot nem végezték el rendesen. De hát a nincsből kellett etetni őket, és a semmi segít-ségével kellett embert faragni belőlük.

Juliska a harmadik gyerek volt a családban, két tíz éven felüli bátyja már eljárt dolgozni édesapjukkal, így ő volt a legidősebb otthon, rá maradt a kisebb test-vérek felügyelete és néhány házi teendő.

Azon az emlékezetes napon, mielőtt az édesanya elindult a piacra árulni néhány portékát, meghagyta Juliskának, hogy mire hazaér, legyen megfőzve a húsleves. Az alig nyolcéves kislány nagyon megijedt a ráosztott feladattól, kenyeret már rendszeresen da-gasztott, főzött babot, de húslevest még nem készített. Leroskadt a küszöbre, és elkezdte törni a fejét, mi is kell ehhez a leveshez. Zöldség, az van kint a kertben, csak meg kell tisztítani, hús...

„Jaj, Istenem! Ahhoz egy csirke kell ”– hasított belé a felismerés. Hát akkor neki el kellene kapni egy csir-két az udvaron, valahogy levágni és feldarabolni. Vajon azt hogy kell csinálni? Ráadásul ő képtelen len-ne megölni egy állatot. Mire ideért a gondolataival, már hullott is a könnye, mint a lyukas zsákból a bab. Most mit tegyen? Ha nem lesz meg délutánra a leves, a kicsik is éhesek maradnak, és a munkából hazatérő családtagok sem kapnak ebédet.

Arról nem is beszélve, hogy még édesanyja haragjá-val is szembe kell néznie.

Szegény kislány nem tudta, mit tegyen. Miért is jutott neki ez a sors? Itt nincs más kiút, csak az udvaron lévő mély kút. Ő bizony megy, és beleugrik.

Még zokogott keservesen a küszöbön ülve, mikor odament hozzá a kisöccse, Jancsi. Nagy lelki küzdel-mét észre sem véve vidáman szólt neki:

– Ne sírj, Juliska, gyere velünk árkot ugrálni!

– Nem mehetek, Jancsika, hallottad, mit mondott édesanyánk. Legyen kész délutánra a húsleves, én pe-dig nem tudok csirkét vágni hozzá.

– Majd én segítek elkapni egyet! Hozom a kaskát.

Ezzel elszaladt a kamra felé, Juliska pedig, kizökken-ve mély elkeseredéséből, hüppögve elindult az udvar végébe. A dróthálóval körbevett udvarrészen aztán addig kergették együtt a csirkéket, míg Jancsi rávetet-te magát az egyikre a kis kerek kaskával, és elkapta. Most Juliskán volt a sor, hogy harcba szálljon a vergő-dő jószággal a vacsora érdekében. Míg öccse vissza-futott a többi gyerekekhez az árokpartra, ő a csirke nya-kát szorosan markolva, remegő lábakkal elindult a kisbaltáért.

A megoldás ötlete már megszületett, de a végrehajtás az már más. Már senkire sem számíthatott, egyedül volt a nagy feladatra. Hosszas vívódás után végül a tuskón rátérdelt a szárnyasra, majd fél szemét szoro-san becsukva, a másikkal résnyire odalesve lesújtott rá.

A csirke még vergődött egy kicsit, majd nem mozdult többé. Az egyre növekvő piros tócsába apró, sós csep-pek potyogtak.

Délutánra elkészült a húsleves, a család az utolsó fala-tot is kikanalazta a fazékból.

Csendélet 6

Cserni András

Szikla vagyok

Törhetetlen és erős gránitszikla vagyok,
súlyom alatt sok ember lépte megbicsaklott.
Ki feladta, eldobott, és messze szaladt tőlem,
vagy durván belém rúgott, de én el nem törtem.

Edzett lelkű s kitartó, konok harcos vagyok,
védtem magam, ha kellett, s megjártam a poklot:
emberarcú szörnyek hordái támadtak rám,
de küzdöttem, és küzdök azóta is tovább.

Pehelykönnyű, vidám, vörös falevél vagyok,
szárnyán szél vitt sokáig, majd letett, s itt hagyott.
Az avarba bevackoltam, s el nem mozdulok,
míg egy ígéretes széllel jobb helyre nem jutok.

Ezerszínű, titokzatos leopárd vagyok,
addig látsz, míg hagyom, majd elnyelnek az árnyak.
Nem ismerhet igazán senki és semmi se,
türelmes szemnek jár csak foltjaim tündöklése.

Égen szálló, ragyogó hullócsillag vagyok,
fényes reptemen álmétkodsz, miközben zuhanok...
Ott csillogok több millió másik csillag között,
de mert mellettem nem repülnek, belém bú költözött.

Ezer részből lesz egy egész...érted már, ki vagyok?
Minden felem és részem együtt egy személlyé alkot:
szikla, levél, csillag...fontosak ezek az arcok,
de legbelül, tudod, mégiscsak ember vagyok...

VMG, 12.oszt.

Őszi táj

Molnár Ádám

Slovo (A szó)

Az erő kalász dúsította a végtelen rétet,
Az érett halász már jól ismerte a tájat.
A kitaposott ösvény utazásra késztet,
A búza halála az utazónak nem bánat.

Kinek díszlet, kinek élet, nem vitás,
Sok különböző ember, ki erre jár,
Számukra a világ jelentősen más,
De a falu embere a nyugovóra vár.

Vár a pihenésre, vár a büszkeségre,
De soha érkező az együttérzés.
Az emberség archaikus térképe,
Tán létezik? Még nincs egyetértés.

A halász nem gondol ilyenekre,
Agyal ő, de inkább nem filozofál.
Szorgos ember dolgos élete,
E korban nem politikai potenciál.

Visszatér ütött-kopott falujába,
A háború óta egy hamvas temető.
Nem énekel a sírkert madárkája,
Veréb az alvilágból menthető.

A falusiak még fáradtan dolgoznak,
Élnek a horda sötét árnyékában.
Nevezhető immortalizált nyomornak,
A temetőben élnek világtól elzártan.

Nem is tudják, de nem szabadok,
Múltat ismerő festő gyermekei.
Fejében és vásznán kanyarog
A szürkületi vidék...a sors is kineveti.

Íme egy világ, mely a falon lóg,
Egy elme ecsetvonása teremtette.
A művészetek ismerik ezt a szót,
Pedig tudománnyal vagyunk körülvéve.

A szó, mely létrehozza a nem létezőt.
A kutatók máig nem ismerik őt.

Kállay Gyopár

Az utolsó éjszaka

Sokszor rostokoltam azon a sarkon. A külváros leglepukkantabb részén állt, melyben a betelepült szakmunkások, szegénységben élők, gazember börtöntöltelékek tengették unalmas mindennapjaikat, együtt aljas csavargókkal, szökevényekkel. Melyen túl az ismeretlen terült el, min kívül nem ismertem mást.

Közelebbi végén szeméttelep, hova a vagyonosok kidobált cókmókjait gyűjtötték. A szomszéd házban lakó kisgyerekek naponta kimentek, s az összeharácsolt tárgyakat eladták a hazafelé menő munkásoknak. Abból éltek mindannyian. Ki lehet az anyjuk, nem tudom, régen elhagyta őket vagy meghalt, sosem láttam. Az apjuk, az a részeges, semmirekellő munkanélküli, aki hírből sem ismeri a tisztességet, ide jár. Ám mindössze a nyálát csorgatja, pénze nincs. Amit összelopdos, elkölti piára.

Hogy a másik oldalon mi lehet, nem tudom, nem jártam arra, túl más vagyok hozzá. Azért sokszor gondolkozom, mi lehet ott. Biztosan más, mint erre. Nincsenek felborogatott kukák, patkányok, szemét, nincsenek durva kezű munkások, kiknek nincs pénzük, habár idejönnek hozzánk. A házak nem betonból, fémből épülnek, hanem valami más anyagból, ami miatt fehérek lesznek vagy sárgák, mint a képeken. Nincsenek panelok, egymásra tákolt lakások, melyeknek egy ablaka van, és létrán lehet lejutni az utcára, amin mindig folyik valami. Talán szennyvíz, talán esővíz. Abban a városrészben nem műanyagot égetnek, hanem igazi fát, ami az erdőben terem, nem, amit a bútorokból vágunk össze.

Milyen jó volna ott élni! Puccos házban, kutyával, autóval, kerttel, amiben igazi gyümölcsfa áll és medence. Lenne meleg víz, fűtés, nem kellene a szomszédba menni, ha mosakodni szeretnék, hanem friss vízzel teleereszteném a kádat, amiben ki tudom nyújtani a lábam. Addig áznék benne, ameddig szeretnék. Nem kezdődne a műszak, olvasnék, teáznék, ennék abból a csokis bonbonból, amit néha vagyonosabb urak hoznak. Az nagyon finom. Egyszer ettem eddig olyat.

Ha igazán nagy házam lenne, kutyával, kocsival, biztosan tele lenne a szekrény olyan csokoládéval. Abba a nagy kastélyba is elmennék, amit a múltkor láttam

abban az újságban, amibe belecsomagolták a kenyeret. Hatalmas, több ablaka van, olyan íves, nincs kitörve, vigyáznak rá, szobrok állnak a kapuja felett, éjjel pedig kivilágítják. Akkora a bejárata, több ember be tud rajta menni egyszerre!

Nem juthatok el oda, messze van. Több rangkülönbségnyire.

Nekünk nincs élet a városon kívül.

Minden este itt vagyok, kiállok az utcasarokra, hátha jön valaki. Mindig félek, az éjjeli város ijesztő. Az árnyékok megnőnek, megnyúlnak a falakon, a cút erősebben fúj, néha olyan, mintha sírna. A kivilágítatlan utcán szemetet sodor a hideg szél, be-be csapkodja a nyitva hagyott, elhagyatott lakások ablakait, s ide-sodorja a füstöt a kéményekből. A szomszéd háztömb földbe ásott szintjén látszik a kitört ablak. Nem laknak lent, mégis állandóan rettegek, hogy egyszer éjjel kimászik onnan egy szörny.

A keskeny úton, hol alig fér el autó, újságot visz a szél, s becsapja az ablakot. Velem szemben az elhagyatott ház régen étterem lehetett, leszakadt árnyékolója csattog a falnak. Valami felirat lehet rajta. Messze állt, noha közelinek tűnt, nem mertem odamenni, kísértetházra emlékeztetett.

Hat emelet magasra nyúlt, kitört ablakokkal, a Hold ezüstös, halovány fénye rávilágított. Mintha egy árny látszana a falhoz tapadva. Nem mozgott, mintha szellem lenne. Hunyorogva néztem, nekitámaszkodtam a falnak. Beljebb húzódtam, majd' addig a szőfélig, hol az öreg bácsi aludt csöndesen hortyogva. Kellemes társaság, volt mozdonyvezető, akit az utcára sodort az élet. Azt hiszem, őt mondhattam egyedül barátomnak. Valódi nevét nem tudom, mikor először találkoztunk, annyit mondott, szólítsam Rousseunak. Azóta úgy hívom.

Dideregtem. Összehúznám magamon a kabátom, azonban nem hordhattam. Hideg, őszi, téli napokon a legrosszabb, olyankor mindig fádom, főleg mikor fúj a szél. A keresztutcában a kukákat felborogatja. Ha nincs itt senki, szörnyen megijedek, mindig csörömpölnek, zörögnek, nekicsapódnak a falnak.

Ott senki sem lakik. Az idős, undok nő tavaly meghalt. Rousseau bácsi azt mondta róla, mióta elment a férje, az utcán él és iszik. Nincs családja, vagy ha van, nem keresik, rossz társaság.

Nem szeretem az október végi időt, rettentően fagyosak az éjjelek, fáznak a lábaim a harisnyában. A trikó nem véd a szélről. Mindig remegek. Reggelre alig bírok mozdulni, úgy vacogok.

Viszont valamiből élni kell. Máskülönben éhen halunk. Kiálltam.

Mindig ugyanerre a sarokra. Várok, járkálok fel-alá. Néha rágyújtok egy cigire, rugdosom a szemetet, s mikor jönnek, kihúzom magam, peckesen riszálni kezdek, mintha nem fáznék. Van, mikor egy éjszaka több is erre jár, akad, mikor senki. Olyankor félek, honnan teremtem elő a betevőt?

Valaki jön, nem számít, ki. Egyedül a pénz számít ebben a mocskos világban.

Nem számít, idős vagy fiatal, milyen ember, honnan jött. Egyedül az idő számít és a pénz.

Mi lenne jobb sors? Lehetne?

Senki sem kérdezi, én sem magamtól. Minek? Lenne értelme? Más választásom nincs.

Itt nem válnak valóra az álmok, vagyis... nincsenek álmaim, badarság az egész. A világból egyedül ezt a három utcát ismerem, és az emberi, fékezhetetlen vágyat. Sokan azt hiszik, rossz, de valójában nem, mikor nincs más választás, nem rossz, inkább sorsszerű. Elvégre boldogságot vesznek. Azt hiszem, erről szól az egész élet.

Nem vágyom el innen. Nem szeretnék lelécelni, nem tudnék hova menni. Ugyan próbálkoztam kitörni, elmenni, nem sikerült, talán nem is akartam eléggé. De az a múlté... Igen, régen elvágytam, azonban mára beletörődtem. Amit nem kaphatunk meg, azért nem éri meg küzdeni...

Egy árny jelent meg az egyik járdán. Arrébb mentem, az egyetlen lámpához, mely a közelben égett, hogy jól lehessen látni. Kiálltam a füstszagú bár, a kipufogóbűztől szürkélő utcasarokra, ahol Rousseau bácsi aludt a kibelezett kanapén. A magas sarkú véresre tört. Most hangosan koppant a járdán, mire alig észrevehetően felszisszentem. De nem szabad mutatni, milyen sebezhető vagyok.

Félszemmél a férfire tekintettem. Határozott léptekkel ment, arcát a sötétben nem láttam. Marcona, durva alaknak tűnt, az egyik közeli telepről jöhetett. Gyorsan ment, léptei halkán koppantak a köveken, kigombolt inge palástként lebegett utána, fején sapka virult.

Egy pillanatra megállt, körülnézett, mire azonnal kihúztam magam, s előrébb mentem, majd az autótól. Pedig legszívesebben elfutottam volna.

A két kóbor kutya felnyűszített, mikor felém vette az irányt.

Dobbant a szívem.

Hányszor megfogadtam, keresek más munkát, családom lesz, rendes házam, leteszem a cigit... Sokszor, de nem sikerült. Pedig akartam. De nem mindig lehetséges kitörni abból, amibe beleszülettünk.

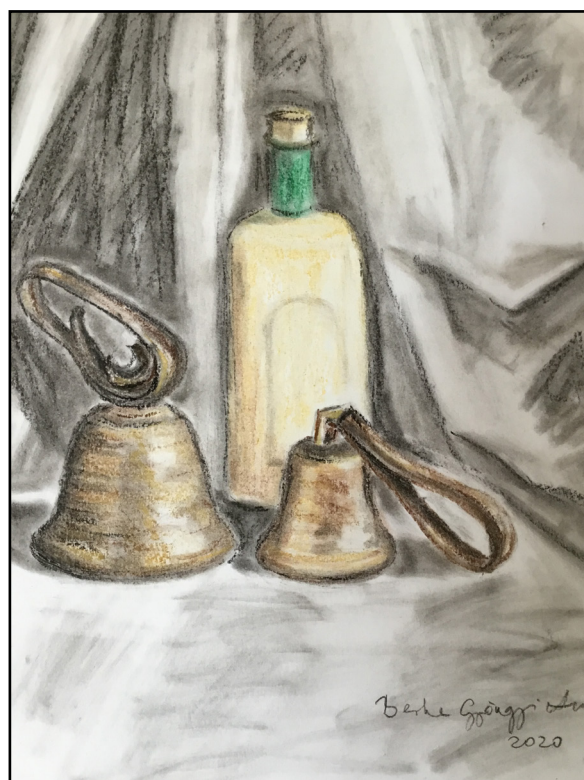
Mindig megfogadom, ez lesz az utolsó éjszaka. Ám reggel mindig rádöbbenek, nincs mit ennem. Így másnap este újra kimegyek ugyanoda. Nem létezik megállás.

Elmosolyodtam, csípőre tettem a kezem, majd a férfi felé integettem.

Mikor gyorsabban kezdett felém közeledni, könnyes lett a szemem.

Csak még egy éjjel...

Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium, 10. osztály

Csendélet csengővel

Szubjektív versismertető

És akkor íme a vers:

Nagy-Rakita Melindától

Van egy kisméretű Szabó Lőrinc-kötetem. 1977-ben nyomtatták. Öregecske már, a borítója meglehetősen viharvert, de ha mesélni tudna, meglepődnétek. Hosszú évtizedeken át lakott az éjjeli szekrényemen, és volt társam különféle élethelyzetekben. Utaztunk együtt szép helyekre, elkísért kórházi szobákba és sportversenyekre. Gyűrődött kézitáskákban, bőröndökben és kabátzsebekben. Ebben a könyvben lakik az egyik kedvenc versem.

Szabó Lőrinc

(teljes nevén: Szabó Lőrinc József, 1900. március 31., Miskolc – 1957. október 3., Budapest)

Egy mozdonyvezető gyermekeként született, majd lett belőle Kossuth-díjas költő, kiváló műfordító, a modern magyar líra egyik nagy alakja.

Fordított görögből, latinból, németből, franciából és angolból. Nevéhez fűződik többek között a Shakespeare-szonettek magyar nyelvbe ültetése is.

Szeretem Szabó Lőrinc verseit. A szerelmeseket, a fájdalmasokat, a lélekbe látókat, a lelket megírókat és megindítókat egyaránt. De legfőképpen a töprengőket. Mint a kedvencemet, ezt: **Dsuang Dszi álma**

A verset átszövi a kelet, a buddhizmus filozófiájának, költészetének hangulata. A költő eltöpreng azon, hogy a világ, amit megélünk, vajon valódi vagy csupán csak látszat.

A vers játékos hangulata ellenére komoly témát feszeget. Azt a gondolatot boncolgatja, mely szerint a világot nem ismerhetjük meg a maga póré valójában. Hiszen minden, amit látunk, rajtunk keresztül, az érzékeinken, a lelkünkön átszűrve érkezik el a tudatunkba. Ami nekem valóság, másnak talán egészen más képet mutat.

Ez a töprengés nem idegen a ma emberétől sem. Gondoljunk csak a kultfilmmé avasztált Mátix című mozira. Ott a világ nem más, mint egyfajta virtuális valóság. A benne élők számára mégis az maga az élet. Mi a valódi? – töpreng a múlt században alkotó költő. Dsuang Dszi, a mester, vagy a lepke, vagy talán mégis a költő maga, aki egyszerre éli az álmot, és álmodja a valóságot?

Szabó Lőrinc: Dsuang Dszi álma

Kétezer évvel ezelőtt Dsuang Dszi,
a mester, egy lepkére mutatott.
– Álmomban – mondta – ez a lepke voltam,
és most egy kicsit zavarban vagyok.

– Lepke – mesélte –, igen, lepke voltam,
s a lepke vígan táncolt a napon,
és nem is sejtette, hogy ő Dsuang Dszi...
És felébredtem... És most nem tudom,

most nem tudom – folytatta eltűnődve –,
mi az igazság, melyik lehetek:
hogy Dsuang Dszi álmodta-e a lepkét,
vagy a lepke álmodik engemet?

Én jót nevettem: – Ne tréfálg, Dsuang Dszi!
Ki volnál? Te vagy: Dsuang Dszi! Te hát! –
Ő mosolygott: – Az álombeli lepke
épp így hitte a maga igazát!

Ő mosolygott, én vállat vontam. Aztán
valami mégis megborzongatott,
kétezer évig töprengtem azóta,
de egyre bizonytalanabb vagyok,

és most már azt hiszem, hogy nincs igazság,
már azt, hogy minden kép és költemény,
azt, hogy Dsuang Dszi álmodja a lepkét,
a lepke őt és mindhármunkat én.

Magnólia 2

Heltai Bálint

*(A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Pest Megyei
Tagozatának vezetője)*

**Három szó és egy frázis József Attila verseiből
ampa; vasszínű; üres szív; hullafolt**

Költészetnapj jegyzet

Az Új Magyar Tájszótárat nem azért lapozgattam, hogy József Attila költői nyelvének titkait kutassam. Mégis egyéb irányú keresgélesem közben, mivel a nevezett szavak József Attila verseiből ismerősök voltak a számomra, a lapszélre odafirkantottam őket. De ez a kis mennyiségű adat is meggyőzött engem arról, hogy József Attila költészetét ebből a szempontból is átfogóan meg kell vizsgálni. Vélhetően ennél több tájnyelvi effekt található verseiben, és ennek jelentőségéről érdemes elgondolkodni. Több forrásból is beszivároghattak ezek az elemek költészetébe, hiszen édesanyja szabadszállási születésű, és ennek a régió-
nak az anyanyelvét hozta magával. Öcsöd is tájnyelvi terület, nemkülönben Makó, és hát aki élt valamennyit Szegeden, az tudja, hogy a népnyelv, tájnyelv kikerülhetetlenül utoléri ott. De mégis, ha jellegzetes szavait, frazeológiáit akarjuk felidézni, hamarabb felötlük bennünk a „cikkánva pengő kalapács”, a szövőgyár ’bordás szövőszéke’, a ’szalmazsák’, az ’olajos rongy’. De népnyelvi, tájnyelvi motívumok is bűvópatakként áramlanak költészetében, kiteljesítve az életmű egyetemességét. A technikai, természettudományos, filozófiai, baloldalisága miatt úgymond „ipari” érdeklődésű költő szókincsében nagyon erős a finnugor elem is, és nicsak: a tájnyelv. Ez sohasem harsány, de a figyelmes, tudatos olvasó észreveheti őket.

ampa

„Sikáltam hajót, rántottam az ampát.
Okos urak közt játszottam a bambát.”

(Kész a leltár 1936)

A hajózás, különösen a tiszai hajózás szakszókincse egyben tájnyelvi is: gondoljunk például Tömörkény: Szentmihály a jégben, Tiszai legenda, Vizenjárók, Gugorázás, Hajósok című novelláira, melyekben a tiszai hajózás tájnyelvi jellegű szakszókincse erőteljesen megjelenik. József Attila különben nem a

népi, romantikus tiszai környezetben találkozhatott ezzel a tájszóvá vált német eredetű szóval. Édesanyja halála után 15 évesen hajósinasnak állt az Atlantica Tengerhajózási Rt. Vihar, Török és Tatár vontatógőzösein. Flórának című versében, nem sokkal halála előtt meg is emlékezik erről:

„...Hajósinas koromban, nyáron,
a zörgő, vontató Tatáron,
egy szép napon munkátlanul,
mint aki örömet tanul,

bámultam a Dunát, megáradt,
libegtetett leveles ágat,
úgy kanyarított sok fodort,
deszkát harapdált és sodort...”

(Flórának 1937)

A Tatár (és a Vihar és a Török is) szóval a Dunán szolgáltak, a Tatár egészen a negyvenes évek elejéig. Az ’ampa’ hajózási szakszó, a bajor-osztrák amper (vödör) származéka – ez pedig a latin eredetű amphorából ered. Így ampa alakjában legeslegelsősorban pedig tájszó, szócikk az Új magyar tájszótárban is. ’Pléhvödör, amelyben a hajósok felhúzzák a hajóra a folyóból merített vizet’ – ez a jelentése. Ezeknek a szavaknak mi a jelentősége, és mi a jelentése? Szőke György jeles József Attila-kutató az ’ampát’ a nagyközönség számára megmagyarázandó, érdekes szónak tekinti, ugyanahúgy, mint az ’alkóv’, ’kapszli’, ’kartell’, ’kübli’ szavakat, de mivel az *ampa* tájszó, egészen más kategória, mint az általa még kiemelt másik négy. Az ampa szó esetében nem valószínű az alföldi hatás (Szabadszállás, Öcsöd, Makó, Szeged). Ezzel a szóval a dunai hajósok között találkozhatott József Attila.

Az Atlantic Hajózási Rt. hajóinak legénysége népnyelvi közeget jelentett-e?

Pelles Márton pécsi gazdaságtörténész közlése szerint, akinek kutatási területe az Atlantic Hajózási Rt. is – a Tatár, a Török és a Vihar legénységéről nem maradtak fenn adatok, mivel a Kereskedelmi Levéltár 56-ban orosz találat érte, és ezek a lehetséges adatok megsemmisültek.

Az Új magyar tájszótár adatai azonban némi támponttal szolgálnak. Az ’ampa’ szó felgyűjtésének forrásaiként az alábbi helyneveket adja meg: Mohács,

Koroncó, Pér, Pilismarót, Adony és Békés. Békés kivételével közvetlenül Duna parti települések. Mohács, Pilismarót (Zebegény közelében), Adony (Fejér megyei kompátkelőhely). Koroncó és Pér is nagyon közel van a Dunához (Győr-Moson táján). Hogy innen származó embereknek az Atlantic Rt. hajói adtak munkát, nagyon is elképzelhető. Elképzelhető, hogy az Atlantica hajóin jellemzően jelen voltak ezeknek a Duna menti településeknek a lakói. És ezeknek a körében tájszóként volt használatos az *’ampa’*. – És valóban: a relativitás elmélethez, vegyészethez, biológiához, nyelvészethez, filozófiához, néprajzhoz, mélylélektanhoz jól értő költő a magukat többnek mutatók előtt bambát játszik. És a polihisztor költő megszégyenítő hallgatása itt már morális kérdés.

vasszínű

Vas-színű égboltban...

*Vas-színű égboltban forog
a lakkos, hűvös dinamó.
Oh, zajtalan csillagzatok!
Szikrát vet fogam közt a szó –*

(Reménytelenül 1933)

Ez az 1933-as Reménytelenül című vers második felének a címe. (Az első rész címe: Lassan, tűnődve) A Reménytelenül a kozmikus magányosság és elmagányosodás verse. A költemény szövegét nézve megszűnik a ’kozmosz’ szó közhely jellege. A ’dinamó’ az elektromos öngerjesztés legfőképpen ipari eszköze. *Vasszínű*, ez pedig hortobágyi szó: LÓSZÍN (v.ö: vasderes) méghozzá: ’szürke’. Az éjszaka-versek sötétjétől talán elmozdulás egy kicsit a szürke, De a jelzős szerkezet (vas-színű) rusztikus jellegét háttérbe szorítja a kifejezés „femes” jellege – a vas és a dinamó szikrát vető találkozása. Ilyen szárazak, kemények, elektromos kisugárzásúak, önmagukban valóak a költő szavai. („De hát kihez is szólanék” – ez ennek a versnek az utolsó sora.)

Találónan használják fel ezt a kifejezést 1961-ben egy 1945 előtt írt városszociográfiai kötet címéül a Magvető Kiadó szerkesztői. Ez többek között Jahn Ferenc, Móricz Zsigmond, Féja Géza, Németh László város-szociográfiai írásait tartalmazza) és egy kissé József Attila kifejezését és versvilágát is érzékelteti, kifejezi, értelmezi. Persze kissé kurzusbarát módon

(1961). De hát József Attila sikolya nem 1961-es, még csak nem is 1933-as, mint a Reménytelenül (Lassan, tűnődve) évszáma, hanem még korábbi: 1927-es. A Vas-színű égboltban alcímű részt ekkor írta, és utólag szerkesztette bele az 1933-as, Reménytelenül című versbe. A *vas-színű* kitétel nem ad népi, falusias ízt a versnek, de jelenléte mindenképpen jelzi, hogy a kifejezett életérzés a forgó dinamó dacára nemcsak a városi, ipari munkásságé.

üres szív

Megcsaltak, úgy szerettek,
csaltál s így nem szerethetsz.
Most hát a töltött fegyvert
szorítsd üres szivedhez.

(Tudod, hogy nincs bocsánat 1937)

’Üres szívvel jött hozzánk’: üres gyomorral, éhesen jött hozzánk – olvashatjuk a tájszótárban. Arról lenne szó, hogy József Attila bánatában, kétségbeesésében arra gondolt volna, hogy gyomron lövi magát? Nem, nem: ez az úgynevezett ’stilisztikailag hasznos többértelműség’. Az öngyilkosságba torkolló életkudarccal egyik masszív oka a szüntelen éhezés lehetett. Ez költészetének egyik motivikus vonatkozása is. (*Éhség, Tiszta szívvel, Hét napja stb.*) De arról is szól talán, hogy a fizioológiától a lélekig ebben az éhség életérzésben lehetetlen eljutnia. Nemcsak a szíve üres, állandóan üres a gyomra is. Az utókor a bekövetkezett tragédia miatt sok mindenben fölmentheti magát, több mindenre találhat mentséget. Erre az egyre NEM.

A vers komplexitásának felfejtése szerencsére most nem az én feladatam.

hullafolt

„Piros vérben áll a tarló
s ameddig a lanka nyúl,
kéken alvad. Sír az apró
gyenge gyp és lekonyúl.
Lágyan ülnek ki a boldog
halmokon a hullafoltok.
Alkonyúl.”

(„Költőnk és Kora” 1937)

Akinek van fogalma József Attila utolsó hónapjainak valóságáról és e vers keletkezésének közvetlen körülményeiről, az nem szívesen vág bele ennek a versnek az értelmezésébe. Viszont különálló, kiemelt, kiemelkedő szépségű részként tartja számon az irodalomtörténet-írás ezt a József Attila strófát. Hol is a versegészben a helye? A semmi és valami viszonyának a verse – sokszor felbukkanó József Attila-i probléma. A lélek kiürülése – az Úr mint anya (ráadásul egy tárguló világegyetemben) a szorongó, tragikus életérzésnek a kifejezői.

Ellenpólusa a „Jöjj, barátom...” kezdetű versszaktól a társadalom, az emberi kapcsolatok tematizálódása. Halálszorongás és rejtett életvágy: ez határozza meg a vers képeit és dinamikáját, ennek a villódzása, ketőssége ez a vers.

A zárótájkép visszatér a tragikus alapérzéshez. Szemben áll-e a kozmikus semmivel a zárótájkép? Nem. Az alkonyuló, befejeződő élet képei ezek: a piros alkonyat a vérre asszociál, és a „kéken alvad” a valóban korai hullajelenségnek számító szederjes hullafoltokra. De a tájszótár ’összegereblyézetlen tarló’ és ’kaparé’ jelentései megállítanak egy pillanatra.

Tehát nemcsak a szinte naturalista hullajelenséget ábrázolja ez. És hát, ha halmokon és nem „a test mélyebben fekvő részeiben” látható ez, nem biztos, hogy az anatómiai (orvosi) jelentés jön csak szóba. Akkor azért a nem szederjes, foltokban van valamiféle aranyló kalászmaradék is. (Persze tallózó szegényeknek való.)

Ha hozzátesszük a tájszótár ’kaparé’ jelentését is, érdekes oppozíciót kapunk: 1.) Köznyelvi értelmezésben valóban egy „véresen”, kékbe, éjszakába hajlóan búcsúzó alkonyati képet a kozmikus sötétséggel, tárguló semmivel szemben.

Ha figyelembe vesszük a tájnyelvi jelentéseket, egy kis kaparéknyi aranyló, maradék életet is. És hogy tarlót emleget József Attila, az a tájnyelvi jelentésnek kedvez. A tarló és hullafolt így inkább összetartoznak. De rövidesen jó a sötétség.

Úton (kisregény 6. rész)

1746. február, Pozsony

Sámuel mester nem szerette a zajos multságokat, de egy évben egyszer, farsangkor kivételt tett. Az inasok a szokásokhoz híven adományt gyűjtöttek, amit aztán az atyamester a cégbeli özvegyen maradt asszonyoknak juttatott. Az utolsó farsangi vasárnapon táncos multságot is engedélyezett a mester, de vigyázott, hogy soha ne fajuljon el. Az ilyen alkalmak során nagyon sok ismeretségből házasság lett. Hamvazószerdáig tarthatott csak a farsang, utána szigorúan tilos volt minden multság.

Josef egész este Bauer Krisztinával, a mester lányával táncolt, amit Gerzson örömmel figyelt. Apja tilalma ellenére már jócskán a söröskancsó fenekére nézett, sötét dolgot tervezve. Várta ezt az estét, amikor minden legény és inas a mulatsággal lesz elfoglalva. Lassan hátrálva kiment az emeleti nagy tárgyalóból, és kissé dülöngélve elindult az inasok szállása felé. Gyertyát gyújtva Josef helye felé indult. Kinyitotta a szekrényt, felhajtotta az ágyneműt, majd a könyvek között megtalálta Josef faragott ládikóját. Buzgalmában nem vette észre a két alakot az ajtóban.

– Mi van a kezedben, fiam? – hallotta rémülve apja hangját. Mögötte állt Angyal atyamester.

– Csak egy doboz – mondta egész halkán, mert tudta, lelepleződött. – Honnan tudta apám, mit tervezek?

– Nem én tudtam, fiam, mert bíztam benned. Az atyamester figyelt téged, és megtudta, hogy az első ládikát is elloptad merő irigységből. Kár Josefet hibáztatnod, mert nem ő árulta el, hanem a bűntársaid. Ezt előre mondom, mert még mindig látom, csak be akarod feketíteni előttem.

– Apám csak ezt az idegent ajnározta, velem nem törődött.

– Megint igazságtalan vagy, Gerzson. Beismerem, többet vártam tőled, de tudom, hiányzik belőled a tehetség, ami Josefben megvan, de ez nem a te hibád. Én azzal is megelégedtem volna, ha rendes, becsületes, szorgalmas mesterember válik belőled. Mindent megkaptál, hogy az legyél, de neked ez nem volt elég. Csavarogtál, kocs máztál, kétes nők után futottál, most meg loptál is. Más munkáját tetted volna tönkre. Csalódtam benned, fiam, ezért elküldelek külföldre egy régi barátomhoz inasnak. Holnap indulhatsz. Hátha neki sikerül embert faragni belőled. A levelet sem bízom rád, mert soha nem érnél vele oda.

1749 – 1764, Batta

Katalin asszony izgatottan várta, hogy a batár begördüljön az udvarra. Hat éve nem látta a fiát, Josefet, aki Pozsonyba ment mesterséget tanulni. A levélből már tudta, a fia nem egyedül érkezik, hanem a feleségével. Nagyon kíváncsi volt már, hogy milyen asszonyt hoz onnan messziről. Várta a hazatérőt az egész család. Mathias, az öccse és Simon, az édesapja.

Megrokkant apám – gondolta, miközben lesegítette feleségét a kocsiról.

– Apám, édesanyám, a feleségem Bauer Krisztina. Tudom, hogy szerették volna, ha itthon házasodom, de Sámuel mester soha nem engedte volna lányként elutazni ilyen messze földre. Ne búslakodjék, édesanyám, megüljük itthon is a lakodalmat.

– Isten hozott, leányom! – ölelte át Katalin a menyét.

Hamar teltek a hónapok, a következő év tavaszára várta Josef és Krisztina első gyermekét. A szülők háza mellé építkeztek. Nem a megszokott parasztházat, hanem inkább pozsonyi mintára „úriházat”, ahogy a faluban nevezték. Egy ideig a csodájára jártak a népek, aztán megszokták. Elöl két szoba, a Duna felől konyha, kamra.

A házhoz Josef épített egy hatalmas műhelyt, ahol dolgozott, és tárolhatta is a kész ládákat, bútorokat. Német szokás szerint a ház homlokzatára díszítésnek felírták az építkezés dátumát és a tulajdonos nevének kezdőbetűit. Az apja a saját házát is otthoni mintára építette. Tisztaszoba, konyha, hátsó szoba, kamra, istálló, pajta. A padlásfeljáró általában a konyhaajtó mellett volt. A nagykapu, kiskapu lécből, de a hátsó kerítés is. A szomszéd kertjétől gyakran csak bodzabokor választotta el.

Nemcsak a házépítésben, de a ruházatkodásban is tartotta Simon az otthoni szokásokat. Külön volt a munkához, külön az ünnephez viselet. Az alsóneműt az asszonyok otthon varrták. Az ingek, gatyák mintás gyapjúból készültek, külön nyári és külön téli. A parasztok kék „melles” köténnyel, az iparosok zöld köténnyel védték a ruházatukat. Ünnepkor finom posztóból készült fekete kabátot, csizmanadrágot és mellényt, nyáron bakancsot, télen csizmát viseltek. Hernold Simon hamar megbékélt a fiával, mikor látta, hogy még a fővárosból is jönnek megrendelők. Sokszor hetekig nem volt itthon, mert kastélyokban, az egyre szaporodó kúriákban csodás bútorokat, faragott kapukat készített és sok minden mást. A híre egyre nagyobb lett, így a munkája is.

Apja belátta, hogy Josef soha nem fog földet művelni. A ház körül is csak annyit hagyott, hogy Krisztina tudjon eléje virágot ültetni, hátul meg konyhakertet – pár gyümölcsfával. A földek művelését, ahogy időseödött, ráhagyta Mathiasra, akiből igazi földművelő lett. Nemcsak a földet, de a földesúrral való folyamatos ellentétet is a kisebbik fiára bízta. Katalin végre nyugodt lehetett, hogy az ura nem kap idejekorán gutaütést. Valójában nagyon is bosszantotta, hogy évről évre kevesebb a földje, mert az uraság valamilyen módon, de mindig növelte a saját földjét. Nem mutatta a felesége miatt, de a fiaival gyakran beszéltek erről.

– Ne foglalkozzék vele, apám, ezeknek az uraknak semmi nem elég. Robot, adó, ajándék, fuvarok, ki tudja még, mi minden. Apámnak ugyan egész telkes parasztbirtoka van, ami nem osztódik meg, mert én nem tartok igényt földre, megélek a magam munkájából. Mathiasé az egész, de akinek több gyereke van, annyi felé aprózódik a föld.

– Igazad van, fiam, de nemcsak ez a gond. A báró Száraz György még komiszabb, mint a többi földesúr. Erőszakosan foglalják a földet, nem is maga, hanem a tisztartója. A báró még a lábát se tette be a faluba. Ez még nem elég, de az érdiek, meg az ercsiek is beszántották a battai réteket. Mindenféle bizottságok vizsgálódnak, de kinek van mindig igaza? Akinek hatalma meg pénze van. Tudod, annak idején haragudtam rád, hogy nem kell a föld, inkább elmentél mesterséget tanulni, de belátom, igazad volt, fiam.

Így érkezett el az 1764. esztendő pünkösdi szombatja. Josef a műhelyben dolgozott, Krisztina a harmadik gyermekét várta, akinek most már a napokban meg kellett születnie. Katalin segítette a főzésnél, ellátta a nagyobb gyerekeket. Éppen a reggelit készítette, mikor nagy zajongást hallott az utcáról.

– Nézd meg már, Simon, mi történik a kapu előtt – szólt az urának, aki jött befelé az istállóból, ahol megette az állatokat.

– Simon, Mathias! – kiabáltak az emberek. – Gyertek ki, beszédünk van veletek!

– Ti meg mit kerestek itt, emberek, kora reggel kapával, kaszával, botokkal, vasvillával? Tán visszajött a török, hogy így felfegyverkeztetek?

– Vissza ám, de nem a török. Azért jöttünk, hogy gyertek velünk.

– Aztán hova? Teljesen megbolondultatok? Kit akartok megölni?

– Megölni nem, de móresre tanítani. Megyünk a Köves-hegyhez, mert az ercsiek rabolják megint a földünket.

Simon minden meggyőződése ellenére Mathiással és mintegy harminc falusival elindultak a két községet elválasztó határra.

Lett aztán ebből nagy ribillió. Fiáth János szolgabíró és Fekete János esküdt 1764. július 22-én tanúkat meghallgatva vizsgálatot tartott Ercsiben.

A jegyzőkönyv szerint a battaiak részéről előre megfontolt erőszakos földrablás volt a cél, de mint tudjuk, egy szolgabíró mindig az urakhoz húzott, így aztán kérdés az, hogy került pont akkor egy szintén nagy létszámú ercsi ember is a határba pünkösdi szombatján.

Sérülés, haláleset nem történt, így aztán nem született elmarasztaló ítélet.

Ezen a reggelen már hajnaltól dolgozott a műhelyben Josef, egy komódot akart befejezni még az ünnep vasárnapja és hétfője előtt. Annyira belemerült a munkába, hogy nem is hallotta Krisztina kiabálását.

– Josef, nem hallod, hogy a feleséged hív? Gyere gyorsan, jön a gyerek! – hívta Mathias, aki mostanra ért vissza apjával az ercsi határból.

A bába már mindent előkészített a gyermek fogadására. Krisztina eddig két leányt szült, de most Josef kedvéért is nagyon fiút akart. Mathias nem akart házasodni, úgy vélte, nem neki való az asszony meg a gyerek, így mindenki a fiút várta, aki továbbviszi a Hernold nevet.

Krisztinának eddig nem volt gondja a két lánynál, de ezzel a gyerekkel nagyon megszenvedett. Kétnapi vajúdas után világra hozta a várva várt fiút, akit Lotarnak nevezett el.

(folyt. köv.)

*Meglátni orrunk
előtt valós dolgokat:
eszmélő mosoly
(Szabó Aida)*

Szabó Ilona Valéria

„Lánc, lánc, eszterlánc”

Minden összefügg mindennel. Vagy majdnem mindennel. Mint láncban a szemek, a dolgok, jelenségek, események és személyek úgy fonódnak egymásba. Olykor nyilvánvalóan. Máskor a közöttük húzódnó vékony szál, mint a levegőben lengedező, gyöngyházfényű ökörnyál, alig észrevehető, jelenlétét csupán véletlenszerűen hozzáérve, meglepődve tapasztalhatjuk. Első látásra talán nem egyszerű kapcsolatot találni közöttük, mert olyanok, mint a gombolyag összecsomózott szálai a kötésben, gyakran eltérő színnel, más mintával folytatódnak. Végül mégis beilleszkednek az egészbe, és egységet alkotnak.

Nemrégem egy angol nyelvű cikket olvasva bukkantam rá egy meglepő kapcsolódásra*. Az írás újabb adalékként szolgál arra, hogy jelenünk a múltban gyökerezik, a folytonosság és ismétlődés velünk van, akár tudatában vagyunk ennek, akár nem. Amiről azt gondoljuk, hogy velünk és most történik, az már sokszor megtörtént korábban és másokkal. Amiről azt hisszük, hogy korunk agyszüleménye, arról könnyen kiderülhet, hogy előttünk már régen kigondolták mások. Az igazi csemegét számomra ebben az írásban azonban a tudomány és az irodalom szokatlan összekapcsolódása jelentette, még inkább a magyar vonatkozása, magyar irodalmunk egyik kiemelkedő alakjának személyében.

A cikk témája egy „**hat lépés távolság**” elnevezésű elmélet, amely szerint egy ismeretségi láncban keresztül a Földön bármelyik személy kapcsolatba hozható bárkivel úgy, hogy maximálisan öt elem szerepel a két végpont között. Bár úgy érzem, a „hat lépés távolság” nem túl szerencsés fordítása a „**six degrees of separation**” angol kifejezésnek, mivel a magyar nyelvben a „két lépés távolság” alapjelentése a távolságtartás, a „hat lépés távolság” elmélete pedig ennek ellenkezőjéről, a kapcsolatba kerülésről, egymáshoz kapcsolódásról szól. A körülírási megfogalmazás talán az lehetne, hogy bármely ember a másiktól hat lépésben, hat „kontaktszemélyen” keresztül érhető el.

Talán első látásra meglepő ez az adat. Valójában globalizált világunkban, amelynek gazdasági-társadalmi pozitív és negatív hatásait naponta saját bőrünkön tapasztaljuk, megszoktuk, hogy a világ körülöttünk összezsugorodott, az események és köztük lévő összefüggések nyilvánvalóbbakká váltak, az informati-

ka robbanásszerű fejlődése, a közösségi hálók eddig elképzelhetetlen távlatokat nyitottak az egyének elérhetőségére, a kapcsolattartásra és kommunikációra. A legmeglepőbb mégis az – ahogy a cikkben is utalnak rá –, hogy ez az elmélet **Karinthy Frigyes** magyar író ötletére épül, amelyet az 1929-ben kiadott tárcagyűjtemény egyik novellájában, a **Láncszemek** címűben fejt ki. Tartsuk szem előtt az évet, amelyben ez az írás megjelent, mert szavai mintegy száz év távlatából vetítik előre a 21. században megélt globalizációról hangoztatott, mostanra kissé megkoptatott kliséket: „...soha még ilyen kicsike nem volt a Földgolyó, mint amilyen mostanában lett – persze viszonylagosan. A szóbeli és fizikai közlekedés egyre gyorsuló irama összezsugorította a világot... a Földgolyó lakossága sokkal közelebb van egymáshoz mindenféle tekintetben, mint ahogy valaha is volt...” (Karinthy Frigyes: *Láncszemek*).

Leírja, hogy ennek bizonyítására egy játékot vagy inkább kísérletet gondoltak ki baráti társaságban, és fogadást kötöttek, amelynek célja a Földgolyó bármely pontján, legfeljebb öt más egyénen keresztül kapcsolatot létesíteni egy ismeretlen egyénnel. Az egyik kísérletről így számol be:

„A nehezebb feladatot: egy szögecselő munkást a Ford-művek műhelyéből, ezek után magam vállaltam, és négy láncszemmel szerencsésen meg is oldottam. A munkás ismeri a műhelyfőnökét, műhelyfőnöke magát Fordot, Ford jóban van a Hearst-lapok vezérigazgatójával, a Hearst-lapok vezérigazgatójával tavaly alaposan összeismerkedett Pásztor Árpád úr, aki nekem nemcsak ismerősöm, de tudtommal kitűnő barátom – csak egy szavamba kerül, hogy sürgönyözzön a vezérigazgatónak, hogy szóljon Fordnak, hogy Ford szóljon a műhelyfőnöknek, hogy az a szögecselő munkás sürgősen szögecseljen nekem össze egy autót, éppen szükségem lenne rá.”

Ez az elképzelés sok közösségi hálóról alkotott elképzelésre gyakorolt befolyást, és az elkövetkező száz évben egészen napjainkig, több tudós, köztük szociológus, matematikus és hálózatkutató is foglalkozott vele.

Legkorábban az 1950-es években egy amerikai szociológus, **Stanley Milgram** próbálkozott sikertelenül az elmélet matematikai bizonyításával. Ennek a „kisvilág-kísérletnek” a célja hasonlóan a Karinthy-féle baráti társaságéhoz – szintén az volt, hogy felmérjék, mennyi személyes ismeretségen alapuló kapcsolaton keresztül jut el egy ember a másikig. Lényegében

egy ismeretségi kapcsolaton alapuló szociális hálóban vizsgálták az átlagos távolságot, legalább fél évszázaddal az internet megjelenése előtt! A feladat az volt, hogy egy más amerikai államban élő ismeretlen személyhez postai úton juttassanak el egy levelet. A módszer részletes leírására itt nem térnék ki, fellelhető az interneten.

A következő évtizedekben az elmélet újra divatba jött, először egy színdarab, majd egy film kapta róla a címét. Aztán, az 1990-es években egyetemisták felfedezték egy „**Six degrees of Kevin Bacon**” (Kevin Bacon hat lépésben) elnevezésű társasági játékot. Ebben a feladat bármely önkényesen választott hollywoodi színész összekapcsolása nem több, mint hat ismeretségi láncszemen keresztül egy másik, filmszerepeik révén összekapcsolható színésszel, amelynek során a hatos láncszemek végül Kevin Baconhoz vezetnek.

2003-ban a **Columbia Egyetem** megpróbálta megismételni Milgram kísérletét, ezúttal az interneten. A Columbia Small World projektbe 24,163 e-mail láncot vontak be tizenhét célszeméllyel tizenhárom különböző országban. Az eredmény alapján a láncolatban a kapcsolatok átlagos száma 6 volt.

Az internet használata és a közösségi hálók azóta a láncszemek, vagyis az egyének számát, akik révén egy ismeretlen célszemélyt elérhetünk, tovább szűkítették. A **Facebook** 2016-ban, fennállásának 12. évfordulója alkalmából tesztelte a „hat lépés távolság” elméletét. Azt tapasztalták, hogy ha véletlenszerűen választunk egy Facebook felhasználót, átlagban 3.57 más szintén Facebookot használó személy révén érhetjük el.

„Lánc, lánc, eszterlánc...”

**New Language Leader Upper Intermediate Coursebook, Pearson Education Limited 2014, p. 7*

Játszi napsugár.
Virágzó ágak, vágyak.
Tavaszi zsongás
(Kreischer Nelly)

A kovászember

Egy helytörténész életútja

Ábel András 1949. január 21-én született Érden. Alapfokú tanulmányait az akkori 2. Számú Általános Iskolában végezte, amelyet azonban Ő is – mint mindenki azokban az években – csak Fiúiskolának emlegetett. Már egészen fiatalon kialakult a történelemhez, ezen belül is Érd történetéhez való vonzódása. A település történetéhez köthető mondavilággal elsősorban nagymamájának és édesapjának köszönhetően már kisgyermekkorában megismerkedett. Ez a színes világ végigkísérte életét, és a mélyítette kötődését Érdehez. A családban szigorú katolikus nevelésben részesült, hitoktatóit, lelki vezetőit mindig példaképének tekintette. Középiskolai tanulmányait a település új intézményében, az *Érdi Vörösmarty Gimnáziumban* végezte. A középiskolás évek alatt tovább mélyültek történelmi ismeretei, amelyet elsősorban ifjúkori példaképének Dizseri Sándornak köszönhetett.

1968-ban – az érettségi vizsga letétele után – Érd Nagyközségi Tanácsnál helyezkedett el. Munkájában már akkor is igyekezett szeretett települése helytörténeti értékeit megőrizni a következő nemzedékeknek. Ténykedésének első számú célpontja az akkor még álló kastély épületének megmentése volt. Sajnos, ez az igénye nem volt összhangban az akkori tanácselnök, Máté Dezső elképzeléseivel, aki engedélyt adott az épület széthordására. Ekkor a helyi fiatalok – hogy legalább a patinás építmény egy részét megmentésük – András vezetésével KISZ-alapszervezetet és ennek keretében évekig jól működő Ifjúsági Klubot hoztak létre a kastély egy részében, a Szapárypincében.

Édesapját tízéves korában elvesztette, így apaként tisztelte és szerette Füstös Antalt, a Szent Mihály-templom plébánosát. Együtt igyekeztek közösséget építeni a helyi fiatalokból, és mindketten nagy érdeklődéssel fordultak a helyi történeti értékek felé.

András életében ekkor nagy szerepet játszott az érdi helytörténet jeles kutatója, Jovicza Ignác, aki hamar felfedezte az ifjúban a tehetséget és elhivatottságot a környék múltja iránt. Kutatási eredményeit megosztotta az utódjának tekintett ifjú helytörténésszel. Közös munkájukat András kötelező sorkatonai szolgálata és Jovicza Ignác halála szakította félbe, de

Bandi az egykori mentora szellemiségét élete végéig képviselte, tanította. Leszerelése után felsőfokú tanulmányokba kezdett, amelyet azonban édesanyja korai halála miatt abbahagyott.

Munkája továbbra is az államigazgatáshoz kötötte, de érdi munkahelyéről Sósút – Pusztazámor hivatalába helyezték át.

13 év községi tanácsi szolgálat után 1981. augusztus 1-jén kezdte meg munkáját a *Pest Megyei Főügyészségen*. A pénzügyi csoportjánál eltöltött négy év után kinevezést kapott egy nagyon fontos funkcionális részleg, a Pest Megyei Főügyészség Központi Ügykezelő Irodájának élére, amelyet azután 23 éven keresztül vezetett.

Vezetőként munkatársaival kiváló volt a kapcsolata, a vitákat nyugodtan, egyszerűen elsimította. Csak úgy, ahogy a civil életben is halk szavú, nyugodt ember volt. Közvetlen munkatársaival könnyen megtalálta a hangot, és így az ügyviteli iroda magas színvonalon zökkenőmentesen működött vezetése alatt. Kollégái András vitathatatlan hozzáértése és emberi kvalitásai miatt tisztelték, és elfogadták tanácsait, utasításait.

2004-ben Pest megyében létrejött egy új ügyészi szervezeti egység, a *Budakörnyéki Ügyészség*. A szervezet létrehozásában kikérték véleményét, szakmai tapasztalatát, és ő mint annyiszor, most is készségesen segített az ügyviteli iroda megszervezésében, kialakította az ott dolgozók feladatköreit, s az oda átkerült ügyek jelentős részének átitktatását maga végezte el. Munkája során mindvégig érezhette vezető- és munkatársai bizalmát, melyet azzal is kifejeztek, hogy 1995-ben az Ügyészségi Alkalmazottak Tanácsának tagjává választották.

Szakmai tudásáért három rangos elismerést is kapott: 1996-ban Legfőbb Ügyészi Elismerő Oklevél, 2001-ben a tanácsosi cím, 2008-ban az Ügyészségért Díjban részesült.

2009-ben nyugállományba vonult, így minden idejét az érdi közéletre, a helyi történelmi értékek megmentésére és népszerűsítésre fordíthatta egészen halála órájáig.

Még az 1990-es évek elején Glavati István melegvizes kutat fúratott Óvárosban, és a megalakította a Liget Termál Üdülöszövetkezetet, melynek Ábel András alapító tagja volt. A szövetkezett munkájaként épült fel a Thermál Hotel, a közkedvelt gyógyfürdő, amelyet működéséig lelkesen támogatott, mivel úgy

gondolta, hogy a turizmus segítségével az Óváros történelme miatt országos szinten is elfoglalhatja az őt megillető helyet.

1990-ben alapító tagja és támogatója volt a *Vörösmarty Mihály Gimnázium Baráti Kör Egyesületének*, a következő évben pedig az egyesületből kinőtt és napjainkban is működő *Érdi Gimnázium Alapítványának*. A szervezetet az intézmény egykori diákjai hozták létre, a mostani rászoruló tanulók anyagi támogatására.

Eközben folyamatosan kutatta a város történetének emlékeit. Munkája során példa értékűnek tartotta Kereskény-Kereskényi Gyula esperes plébános úr és Jovicza Ignác helytörténészek munkásságát. Tevékenysége során mindig kiemelten fontosnak tartotta tudásának megosztását, és ezzel szeretett városa történetének megismertetését.

Számos felkérésre készségesen vezetett gyermek- és felnőttcsoportokat a történelmi helyszíneken. Soha nem volt két egyforma idegenvezetése, viszont minden alkalommal hatalmas élményt jelentett a hallgatóknak. Túlzás nélkül állítható, hogy ezekkel szeretette meg a történelmét és ismertette meg a település múltját.

2003-ban a kezdeményezésére életre hívott *Óvárosi Szent Mihály Alapítvány* elnöke lett. A szervezet tevékenysége felölelte a hagyományok őrzését, újraindítását, úgymint a Szent Mihály napi búcsú vagy a Szent Iván éji ünnep a Kastélydombon.

2003-tól, az Érd Óváros Szent Mihály Alapítvány életre hívásától a helyi Lengyel Önkormányzattal közösen megemlékezett II. Lajos király 1526-os Érden tett látogatásáról.

Az uralkodó ugyanis, amikor a mohácsi csatához indult, kíséretével átvonult a településen, ahol néhány napot Ákosházy Sárkány Ambrus kastélyában töltött. A királyi sereg elvonulása után néhány nappal lengyel katonák érkeztek, akik szintén a török elleni döntő csata helyszínére igyekeztek.

Ittjártuk emlékét 2007-től emléktábla őrzi.

Ábel András élete során mindvégig Bogner Mária Margit vizitációs nővér nagy tisztelője volt. Közreműködésével a tiszteletre méltó apáca földi születésnapján adventi sétát szervezett óváros lakossága számára, mennyei születésnapján pedig a Délvidékről – a nővér szülőföldjéről, Nagybecskerekéről és Szabadkáról – érkező zarándokokat fogadhatta a városrész.

Az Óvárosban található Szent Mihály-templom restaurálása alkalmával Boros Zoltán plébános megbízásából végig nagy szeretettel és gondoskodással követte a felújítás folyamatát, mely során számos új információhoz jutott a munkát végző szakemberektől.

A város történetét nem csak a már említett séták alatt népszerűsítette. Egy, a helyi rádióban elhangzott műsorsorozat után, máig egyedülálló a város történetét őrző filmsorozat elkészítésében kiemelkedő szerepet játszott. A filmet Monda és valóság határán címmel ma is vetíti a helyi televízió, illetve DVD-n megtalálható minden érdi iskola könyvtárában.

Szeretett városa értékeinek védelmében a helyi „*Érdikum*” szervezetének alapító tagja és meghatározó személyisége volt.

Tervei között szerepelt Termál Fürdőnél levő székely kapu mentése, a Szentháromság téren lévő kútból a szobor kiemelése, visszaállítása eredeti helyére. Szerette volna, hogy a települések összefogásával a Tárnokvölgyi csata területe, illetve a Kastélydomb történelmi jelentőségének megillető figyelemben részesüljön.

Továbbá tervei között szerepelt, hogy Dr. Halla Aurél iparügyi államtitkár úr egykori házában, az úgynevezett Halla-ház épületében helytörténeti gyűjtemény alakuljon, kibővíve egy Bogner Mária Margit-emlékszobával.

Ezeket a terveket felül nagyon fontosnak tartotta, hogy Érd városának a Mária Út hálózatához való csatlakozását.

Élete során készséges volt mindenkivel, ha a segítséget kérték helytörténeti munkák, szakdolgozatok elkészítésekor. Önzetlenül mindig az lebegett a szeme előtt, hogy miként tudja a tudásnak, a történelemnek, a város szeretetének kovaszát elrejteni a hallgatóságban, az érdeklődőkben.

Igazi kovászemberként elindított folyamatokat, összetartott közösségeket, és a kovász szerencsére sokakban megfogant, megindítva ezzel az igazi lokálpatriotizmust Érden.

Dr. Stencinger Norbert
történész

Az ember művészete és a történelem

Mindenkor és minden kultúrában jellemző volt az emberre a művészi tevékenység. Az idők folyamán a legkülönbözőbb művésztípusok alakultak ki a maguk saját szabályaival.

Közintézmények karolták fel a művészi tevékenységet, és mindenki által látogatható múzeumokban kezdték gyűjteni és őrizni a műtárgyakat.

Bármely korszak vagy kultúra történetéhez lényeges alkotóelemként tartozik hozzá művészetének története, és nem kisebb súllyal, mint tudományos fölfedezéseinek története.

A művészetben öltöttek testet a különböző vallások, istenségek is.

Egyes államok művészeinek alkotásai dicsfénnyel övezték a nemzet történelmének eseményeit.

Arcképeiken megörökítették a nagy államfők vonásait.

A fényképezés feltalálása előtt egyes eseményekről és milyenségéről a fennmaradt festmények, rajzok, rézmetszetek láttán alkothatunk véleményt, képet.

Elmondhatjuk, hogy a művészet az ember keze munkájának és tudásának terméke, mely talán jóval kifinomultabb, egyébként nem különbözik lényegesen a többi kézműves készségről.

A kézművesség évszázadokon át mintaképül szolgált a művészet számára.

A művészet témája a történelem során mindig is az emberi tevékenység volt.

Más szóval a művészet révén a munka világa bizonyos fokig részesedett a hatalomból.

Csupán az itáliai reneszánsz megszületésével és Európa-szerte elterjedésével emelkedett föl a művészet a mechanika síkjáról a szabad művészetek síkjára.

A művészek mások lettek, nem kézművesek voltak immár, hanem értelmiségek, így a társadalom felsőbb rétegeibe kerültek. A műalkotások olyan valamit közvetítettek, amit szavakban nem lehetett kifejezni.

A vizuális benyomás közvetlen kapcsolatban áll a képzelőerővel. A vizuális művészetképek segítségével megvalósul a kommunikáció, miként a költészet szavak révén, a zene pedig hangok révén létrejövő üzenet.

A vizuális művészi alkotások mindenkor a szemet célozzák. A művészet mindenkor és mindenütt az érzékelés és a képzelőerő szerves egybefonódásán alapul.

A ókori Görögországban a techné egyszerre jelentett művészetet és kézművességet. Még ma is érvényes a művészetek kézműves technikák alapján történő rendszerezése.

A művészetek egyes koroknak, népeknek meghatározói, felismerhető, ill. ismertető jegyei vannak.

Ezeket egy valaki vagy művészek csoportja alkotta.

Ilyen városok pl. Itáliában Róma, Velence stb., Angliában Bath, Oroszországban Szentpétervár stb., jellemző az inkák, a maják stílusa...

Lehetne sorolni a világ nevezetességeit, melyek az építészet, a szobrászat, a festészet csodái.

Az ókori Róma művészetének java része arra összpontosult, hogy félreérthetetlenül kifejezésre juttassa az állam tekintélyét.

A középkori művészet a vallási igazság kinyilvánítására törekedett, ezzel az egyház hatalmát erősítette.

Mivel a művészetet anyagi és eszmei értéknek tekintették, alkotásai gyakorta váltak harci zsákmánnyá.

Pl. az antik Róma kisajátította a meghódított Görögország művészetét, Napóleon kifosztotta Itáliát, Hitler pedig egész Európát.

Napjainkban már minden civilizált országban törvények és rendeletek vannak érvényben a műkincsek védelmére.

Ugyanez érvényes a régészeti feltárásokra, amelyek ma már aligha hasonlíthatók kincskereséshez. Céljuk az elmúlt korszakok kultúrájának részletes és tudományosan megalapozott rekonstrukciója.

A művészet templomaként megtervezett múzeumok manapság a kulturálisan fejlett országokban a tudományos kutatás, valamint a művészeti oktatás központjai.

Hogyan állunk manapság a művészettel?

A művészet és a termelési mód közötti kapcsolat gyakorlatilag megszűnt. Nincsenek mecénások vagy megrendelők. Egyre szűkül a piac kegyeit élvező művészek köre. A művész társadalmi kategóriája semmivé foszlott.

A művészek tevékenységének az ipari termelés rendszerével való összeférhetetlenség már a 19. sz. elején megmutatkozott.

Hegel és a korai romantika filozófusai, később pedig Ruskin és Morris megjósolták a művészet válságát, halálát.

A válságfolyamat napjainkban azt jelenti a technikai fejlődés következtében, hogy az úgynevezett kézműipari szisztémán alapuló művészetek története véget fog érni.

A jövőt nem jósolhatjuk meg. Tény azonban, hogy a művészetet még semmilyen más érték nem váltotta fel.

Hné Zs.

Csendélet mozsárral

Csendélet 3

Máté Miklós

ÖN-ÉLETRAJZ?

Igen! Korrajz és kórrajz.

Mottó

1. Az írás – sírás
2. a jó írás – botrány

Inter arma

A II. világháború legszörnyűbb éveiben, pontosabban 1944 júniusában születtem. Németek jöttek felszabadítani, de az oroszok fejezték be.

A Szülészeti Klinikát Fótra helyezték a Károlyi-kastélyba, mert Budapestet már bombázták. A kastélyban születtem, császármetszéssel. A főúri címet szerénységből nem használom.

Hiába volt a kastély tetején a nagy vöröskeresztes zászló, épp akkor jöttem világra, amikor bombák hullottak, és a légnyomás helyként dobált, sodort ideoda ágyastól, de nagyobb bajunk nem történt, mint édesanyám teje nem indult meg. Innen velünk tartott Marcaliba (édesapám szülőházába) Rózsi Erdélyből, az ő csecsemőjének az apja a lány földesura volt. A kisfiú a tejtestvérem lett, így életben maradtam.

Apám ez idő tájt esett hadifogságba, sebesülten és a háború után tért haza megtörtén.

Egyik éjjel szörnyű esemény történt: édesanyám valami neszezésre fölébredt, Rózsi és kisfia nem volt a helyén. Kiment, a havas kertben meglátta a kisfiút a hóban meztelenül. Rózsi meg akart szabadulni. Két nagy pofon után a tejtestvérem visszakerült a házba, életben is maradt.

Helyzetünk tarthatatlan lett a változó hadihelyzet miatt. Anyám elhatározta, hogy a bátyámmal hármasban nyugatra megyünk. Szerény motyónkkal – ahogyan sokan mások is, gyalog, szekéren, amint lehetett. Éjszaka a pusztán földön háltunk, anyám a fagyott krumplit körmével kaparta ki, hólében kis lábakában megfőzte, azt faltuk, mint a sáskák. Jöttek

„vendégek”: a maradékot kóbor sebesült katonalovak is megették. Hajnalban behavazva ébredtünk. Ez így ment több hétig, itt-ott kaptunk tejet, kenyeret, szalonnát a magyar és osztrák parasztoktól.

Kora tavasszal érkeztünk Salzburgba, ahol pár hónapot töltöttünk, majd hazatértünk: anyám honvágya miatt. Nagy nehezen visszaszerezte belvárosi lakásunkat. A bajok nem szűntek meg egy csapásra, mert négyévesen diftériás lettem, de túléltem. Azután jött a következő csapás, az iskola. Nem sok kárt tettem benne, nevelhetetlen, önfejű kölyök voltam, mert ha untam az órát, felálltam, egyszerűen otthagytam a tanítást.

Csak két dolog érdekelt, a csavargás és az olvasás: Benedek Elek meséit, Hetvenhét magyar népmese stb. Mint a tenyeremet, úgy ismertem a Belvárost, még hallottam a „Kedves” presszóban zongorázni Cziffra Györgyöt, aki mindent játszott. Ez a városrész tele volt ún. deklasszált elemekkel: arisztokratákkal, bélistázott tisztviselőkkel, régi katonatisztekkel, államosított iparosokkal... Velük szemben meg az új uralkodó osztály képviselőivel, a tanulatlan párttagokkal.

Zsebpénzt nem kaptam, fémét, papírt gyűjtöttünk, a mozikba belógtunk, bethlehemezni jártunk. És akkor, mint derül égből a villámcsapás, elérkezett 1956.

Október 23-án ott voltam a Petőfi-szobornál, ahol Sinkovits Imre szavalt. Azután átmentem a tömeggel a Bem-szoborhoz Budára, ahol a nemzeti zászlóból kivágták a kommunista címet, majd a Parlamenthez vonultunk, ahol Nagy Imre beszélt. Már sötétedett, amikor hazaértem. Nemsokára már ropogtak a fegyverek a Rádiónál. A remény napjaiban (ami hiábavalónak bizonyult) barátaimmal sokfelé jártunk a városban, láttunk szépet és borzalmasat, szereztünk még dobtáras „gitár”-t, amit rejtegettünk, aztán november 4-én megszabadultunk tőle, mert statárium volt. Tizenkét évesen szagoltam puskaport is, mert egyszer ávosok és nemzetőrök közepébe csöppentem, és kis híján kilyukadt a bőröm...

Nagy nehezen elvégeztem a nyolc általánost, kilenc év alatt, mert hatodikban három tárgyból nem tudtak leosztályozni, annyit lógtam, cserébe nem lehettem úttörő. Bár az Apáczai Csere János Iskola kiváló volt, engem ez nem hevített. Nagy szerencsémre a Pilvax

közben elszegődtem optikus tanulóknak. Életemben először komolyan vettem a tanulást, kitüntetéssel végeztem. Attól kezdve tanultam, mint a gép, az Eötvös Gimnáziumban érettségiztem – munka mellett. Németországban, a Zeiss Műveknél képeztem tovább magam, majd pár év múlva az Orvosegyetemen szereztem optometrist-kontaktológus diplomát. Üzletemben jelenleg is praktizálok.

Életem egyik szerencsés mozzanata volt, hogy baráti-rokoni szálakon a Naphegyen bekerültem egy művész-társaságba. Házigazdánk nál nagyon sok ismert művész fordult meg. Befogadtak, sokat tanultam tőlük több művészeti ágban is. Nagy útravalót kaptam ott: a szellemi igényességet. Hálás vagyok a sorsnak ezért az ajándékért: akkor értek a legjobb hatások, amikor a legfogékonyabb voltam.

A '80-as évektől kezdve a Rádiókabaré mellett más orgánumban is folyamatosan publikálok, önálló kötetem is jelent meg.

Kenyeres csendélet

Csendélet 5

**Berke Gyöngyi
Anna vagyok**

Letenyén születtem 1960-ban, Zala megyében. Kerkaszentkirályon, Lovászipán laktunk, majd Százhalombattára költöztünk a családommal, azóta is itt élek.

Itt jártam óvodába, általános iskolába, majd az érdi VMG-ben érettségiztem. A Kecskeméti Óvónőképző Intézetben szereztem diplomát. A Kipp-kopp, majd a Napsugár Óvodában dolgoztam óvodapedagógusként a nyugdíjazásomig.

Házasságomból két gyermekem született, Dorottya és Márton.

Már hétéves koromtól jártam könyvtárba, mivel ott-hon kevés könyvünk volt. Vonzott az olvasás iránti vágy, gyönyörködtem az illusztrációkban, önszorgalomból verseket tanultam meg, sokat barkácsoltam, minden érdekelt.

Kilencéves koromban ért az első siker, amikor a május 1-i felvonulást festettem le rajzórán. Azóta is hálás szívvel gondolok az akkori tanítónőmre, a dicséretére, ami elindított, és a folytatásra ösztönzött.

Ettől kezdve többen rajzoltam, rajzversenyeken vettem részt, és minden alkalommal helyezést értem el. Tanáraink biztattak, ami további rajzolásra, festésre inspirált.

Magyartanárnőmtől jó alapokat kaptam, aki az irodalom megszerettetésére törekedett. Zsebemben tolal és notesszal jártam, hogy azonnal le tudjam írni a gondolataimat.

Tizenöt évesen Szepes Gyula rajzsakkörére jártam Érden.

A Villon Irodalmi Színpad tagja voltam Százhalombattán.

László Bandynál rövidebb ideig tanultam rajzolni.

Lovasberényben kezdő festőtanfolyamon vettem részt.

Jelenleg Nagy Rozál Rajzstúdiójába járok.

Munkám során mindig arra törekedtem, hogy megszerettessem a gyermekekkel az irodalmat: mesékkel, versekkel, saját készítésű bábokkal, drámajátékkal.

Igyekeztem megmutatni a természet szépségeit, változatos technikákkal ábrázolni az élményeket. Inspiráltam az önkifejezést, ösztönöztem a tehetségeket, alkotásaikat versenyekre küldtem.

Cikkeket írtam az Óvoda Újságba, pályázatra mesét írtam a csoportomról. Ebben az időszakban az önkifejezés a munkámban mutatkozott meg.

A magánéletemben történt változások és az egyedül-lét hatására újra rátaláltam a rajzolásra, a festésre, az írás örömeire, ami új célok felé irányított. Ceruzarajzok, akvarell csendéletek, akril vászonképek virágokról, tájakról, melyek valamilyen érzelmi hatásra jöttek létre. Verseimben kiírom magamból a jót, a rosszat, az örömet, minden érzést, és van, amit megfestett képem inspirált.

A szülőföld szeretete, a gyermekkorom élményei, az évszakok, a szőlőhegy, a pince, az erdő, a mező, a Kerka szépsége, illata, színei, a falu csendje mélyen él bennem. A gyökereim, az egyszerű környezet, a nagyszüleim mindennapjai, szokásai, nagyapám meséi, nagyanyám rétesének, kalácsának az illata, a tiszta szoba egyszerűsége, az ünnepek, a munkák, a nyaralások – máig hatással vannak az önkifejezésemre.

2021-ben lettem tagja a Poly-Art csoportnak.

Elindultam egy úton, ami öröm, tanulás, megerősítés, elismerést hoz, és új kapukat nyitott meg. Szeretnék fejlődni és képességeimhez mértén kiteljesedni.

Örömmel tölt el, hogy egy támogató, inspiráló közösség tagja lehetek.

Kiállításaim:

2021. Százhalombatta, Rajzstúdió kiállítása

2021. Érd, Parkvárosi Művelődési ház, Poly-Art Alapítvány KÉK közösségének kiállítása

2021. Ercsi, Művelődési Ház, Dunai illúziók című festőverseny

2021. Érd, Szepes Gyula Művelődési Ház, Poly-Art Alapítvány KÉK közösségének kiállítása

2021. Az Érdi IRKA c. folyóiratban a Duna-parton c. képem és a róla írt versem jelent meg.

Gondolatok a Téli Tárlat kiállítás-megnyitójára a Magyar Kultúra Napja előestéjén
(Elhangzott január 21-én az Érdi Galériában)

Érd kulturális életében az Érdi Galéria tárlatai és művészetszervező tevékenysége régóta fontos szerepet tölt be. Maga „a hely szelleme” is ezt diktálja. Hiszen tudjuk, hogy már jóval a 2011-es önkormányzati felújítás és az Érdi Galéria megnyitása előtt ezt az épületet és a benne lakókat történelmi idők és a kulturális hatások formálták.

Az utolsó lakójáról, dr. Gesztelyi László állatorvosról elnevezett Gesztelyi-ház, most a Földrajzi Múzeumnak helyet adó egykori Pelikán-fogadó a későbbi Batthyány–Sina–Wimpffenkúria egyik melléképülete volt. A 19. század végi lakóépületté alakítás előtt hosszú ideig istállóként, illetve cselédszállásként is szolgált, majd sorsára hagyták. Amikor a Műemlékvédelmi Hivatal 1997-ben feltárta a már megviselt épületet, sok érdekes dolog mellett előkerültek annak a selyemkárpitot utánzó díszítőfestésnek a nyomai, amely rekonstruálva itt, a kiállítóteremben is megcsodálható.

A Gesztelyi-ház a maga idején fogalom volt, az itt működő szalonban, társas összejöveteleken az érdi szellemi élet színe-java megfordult a 20. század vérvizataros évtizedeiben.

A névadó Gesztelyi László 1926-ban költözött Érdre. A körzet állatorvosaként, sőt megyei vezető állatorvosként dolgozott, később a Földművelésügyi Minisztériumban vállalt hivatali. 1945 után, egészen a kommunista hatalomátvételig a koalíciós érdi Nemzeti Bizottság jegyzőjeként segítette az újjáépítést és a közigazgatás megerősítését. A kulturális élet szervezése is részben hozzájuk tartozott, Gesztelyi a Szabadművelődési Tanács társelnöki tisztét is betöltötte.

Mivel maga is költő volt s verseskötete jelent meg, egészen 1986-ban bekövetkezett haláláig szívén viselte a város művelődését, hasonlóan gondolkodó ismerőseivel rendszeresen összegyűltek eszmét cserélni ebben a házban. Amikor tehát Érd városa felújította és az Érdi Galériának átadta, az épület legjobb hagyományait is újra kívánta élesíteni.

Szorosan ide kapcsolódik egy másik, immár mozdíthatatlan tradíció: csaknem negyedszázada rendezik meg a Téli Tárlatot az Érdi Galériában.

A Galéria hagyományos évadnyitó kiállítása az érdi művészeti élet sarokpontja.

Ez a tradíció azért különleges, mert a megújulást hozza érzékelhető közelségbe. Egyrészt egy új év kezdetét jelzi. Másrészt itt mindig friss alkotásokkal, új megközelítésekkel, sőt gyakran pályakezdő vagy első alkalommal benevező képzőművészekkel is találkozunk. Harmadrészt pedig a tárlat képei, szobrai egymással is mindig új kapcsolatba kerülnek.

Így a Téli Tárlat nem más, mint a hagyomány és a megújulás lehető legjobb kombinációja.

A legjobban persze mi járunk ezzel: a közönség. Hiszen az Érdről és környékéről (Diósd, Tárnok, Sósút, Törökbálint, Százhalombatta, Pusztazámor) érkező alkotások az ezeken a településeken születő új alkotások keresztmetszetét mutatják meg nekünk.

Hivatásos művészek és művészet-tanárok, sőt autodidakta alkotók is rendre jelentkeznek erre a seregszemlére. A szakértő zsűri által kiválogatott és a Galéria kiállítóterében nagy műgonddal elhelyezett munkák mind az utóbbi egy-két évben, sőt akár egy-két hónapon belül keletkeztek. Így dacára a stílusok és a felhasznált anyagok, technikák sokszínűségének, egy dologban biztosak lehetünk: az érdi művészek és a szomszédos falvak, városok alkotóinak legfrissebb ötleteit, gondolatait tükrözik.

Most, a Magyar Kultúra Napjának előestéjén ez teszi igazán ünnepivé az Érdi Galéria évadnyitó tárlatát. A február 19-ig megtekinthető grafikák, festmények, szobrok arról tanúskodnak, hogy Érden tartós és élő a művészet jelenléte, hogy városunk tele van megújuló energiákkal. És arról is, hogy szoros, kölcsönös és bizalmas viszony fűz minket össze vidékünk többi lakójával, tájával.

Ez egy igazi közösség, és én ebben látom a művészet emberfeletti erejét: a közösségteremtésben.

Szeretettel köszöntöm Érd művészetszerető polgárait! Köszöntöm a kiállító művészeket és vendéglátónk, a Galéria munkatársait! Köszönet Kéri Mihálynak, aki a spiritus rector és az operatív manager is egyben, Botos Péternek és Garai Jánosnak a fotókat, Balázs Sándornak és Rédei Erzsébetnek, hogy szóval és zenével segítenek nekünk megérteni az alkotásokat, és jobban elmélyülni a hangulatukban, atmoszférájukban!

Ezt a célt a szemünk előtt tartva kívánok Önöknek kellemes, jó hangulatú estét! Érezzék jól magukat, élvezzék a látványt és a jó társaságot!

dr. Csőzik László
Érd MJV polgármestere

**Gondolatok dr. Lázár Imre:
Szerelmem, India c. könyvbemutatójára**

(Elhangzott január 25-én a Földrajzi Múzeumban)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Kultúra Napjához, január 22-éhez kapcsolódva sok jeles esemény zajlott és zajlik le Érden, közülük is kiemelkedik ez a mai könyvbemutató. Dr. Lázár Imre *Szerelmem, India* című új kötetének szerzője és témája is több szállal kötődik városunkhoz.

Itt, a Magyar Földrajzi Múzeumban őrzik Germanus Gyula orientalista hagyatékát, melyben a *Szerelmem, India* főszereplője, Brunner Erzsébet festőművész két képe is fennmaradt. Azt is érdemes hangsúlyozni, hogy maga Brunner Erzsébet és szintén festőművész édesanyja, Sass Brunner Erzsébet is azoknak a magyar és a távol-keleti, dél-ázsiai művelődést egyaránt gyarapító utazóknak a nyomába szegődött, akikről oly sokat tanulhatunk itt a Múzeum állandó kiállításán. Ők ketten – Körösi Csoma Sándor és Baktay Ervin mellett – a világszerte is legismertebb magyar India-utazók, akik sokat tettek a két nép barátságáért és kulturális kapcsolataiért.

Ami pedig a szerzőt illeti: éppen itt Érden, a *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok* hasábjain már 2005-ben közzétett egy értékes tanulmányt, melyben előrevetítette ennek az alapos életrajzi monográfiának az elkészülését, ami évtizedes kutatómunka után jelenhetett meg könyvalakban.

Lázár Imre ráadásul mint a nemzetközi kapcsolatok szakértője, kulturális diplomata, évtizedeken át képviselte hazánkat messzi országokban, így Egyiptomban és Indiában is. Ugyanaz a szellemiség vezeti, amely a Földrajzi Múzeum gyűjteményéhez hozzájáruló, illetve azt gondozó régi magyar felfedezőket és a mai munkatársakat: az emberiség tudásának bővítése és benne a magyarok teljesítményének megismertetése. Ezért úgy is mondhatom: ez a bemutató otthonra talált nálunk, Érden.

Csodálatos, egyedülálló történet a Brunnereké, amelyet még mindig nagyon kevesen ismernek hazánkban. Itt az ideje, hogy ez megváltozzon. Ebben Lázár Imre könyve, a Brunner-festményekből rendezett ki-

állítások és ez a mai rendezvény is sokat segíthetnek. Anya és lánya Nagykanizsáról származva, az 1920-as évek végén Itáliát, Szicíliát és Egyiptomot érintve érkezett Indiába, ahol – a könyv címe is találóan jelzi – örök szerelemre lobbantotta őket a spiritualitás, a táj, a nép és a sok évezredes civilizáció kölcsönhatása. Bár sokfelé jártak ezután a világban, sőt időnként hosszabb időt is eltöltöttek máshol, például Japánban, sohasem szakadtak el Indiától.

Itt éltek Sass Brunner Erzsébet 1950-ben, majd lánya sokkal később, már az ezredforduló után bekövetkezett haláláig. Ismert és megbecsült művészek lettek, akik barátságot és szellemi rokonságot kötöttek az India függetlenségében kulcsszerepet játszó Mahátma Gandhival, a Gandhi- és a Nehru-családdal, a Nobel-díjas költő Rabindranath Tagoréval. India maharádzsáinak és választott vezetőinek színe-javát megismerték és lefestették, részt vettek a tibeti menekültek segítségével, s Brunner Erzsébet az első volt, aki európai stílusban festhette meg a dalai láma portréját.

A 20. századi India küzdelmének, függetlenné válásának, majd átalakulásának érzékeny szemtanú voltak. Közben a szellemi javakról sem feledkeztek meg: eljutottak a legendás kasmíri Siva-barlangokhoz, Buddha nyomában az ifjabbik Erzsébet bejárta a szent zarándokhelyeket. A szellem és a lélek belső útjain is barangoltak, s közben ezrével készítették különleges színekben ragyogó tájképeiket, csendéleteiket, portréikat. Brunner Erzsébet életművét a legmagasabb művészeti kitüntetésekkel és hagyatékának méltó ápolásával ismerték el Indiában, s az 1980-as évektől végre itthon is kezdték észrevenni.

E könyv is ebbe a sorba illeszkedik. Az India-kutató tudós szerző diplomataként több mint egy évtizedet dolgozott Indiában, személyesen ismerte Brunner Erzsébetet, akivel rendszeresen találkozott, és számos életút-interjút készített. E beszélgetések adják a könyv alapját, amelyet rengeteg forrással, levél, fénykép, újságcikk feldolgozásával tett teljessé. A kötet illusztrációi, páratlan fényképanyaga érzékletesen követik nyomon Brunner Erzsébet utazásait Nagykanizsától Itáliáig, majd Indiában, Japánban, Amerikában, Angliában.

Úgy érzem, nem csupán a magyar, de az egyetemes kultúra is sokat gazdagodott a Brunnerek révén, így a mai könyvbemutató jó helyen van a Magyar Kultúra Napjához kötődő események között. Örülök annak, hogy az érdiek ezen és az előző héten több olyan eseménnyel találkozhattak, amelyeken ez volt a vezérgondolat. Hogy csak egy-két példát mondjak: a gyerekek és a felnőttek is egy héten keresztül élvezhették a Csuka Zoltán Városi Könyvtár magyar irodalomhoz kötődő meglepetéseit, online és élő játékos programjait, vasárnap pedig a Szepes Gyula Művelődési Központ ingyenes színházi előadással várta az érdeklődőket: *A tanú* című Bacsó Péter-filmklasszikus színházi feldolgozásával.

Az említett önkormányzati intézmények, a Magyar Földrajzi Múzeumot is beleértve, nagyon fontos szerepet játszanak az érdi kulturális élet szervezésében és élénkítésében. Rengeteg más önkormányzati és civil kezdeményezés, egyesület, program és fesztivál visz szint a város életébe – ezeket továbbra is meg kívánjuk őrizni és erősíteni, mert a magyar nyelv és kultúra s egyben az érdi identitás zászlóvivői.

Köszönöm, hogy itt lehettem Önökkel a kultúra mai ünnepén is, köszönöm a megtisztelő figyelmüket, az est további részére pedig tartalmas szórakozást kívánok!

Tetlák Örs
Érd MJV alpolgármestere

Csendélet 1

Tisztelt Közönség, Vendégeink, Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

(Elhangzott a magyar kultúra napjára rendezett városi ünnepségen, a Bella István-díj átadásakor)

Remélem, megengedik, hogy ilyen bizalmasan, barátimként köszöntsem Önöket, mivel úgy gondolom, hogy aki ezekben az időkben veszi a fáradságot, hogy együtt ünnepeljen a várossal, művészekkel, kultúrát fontosnak érző emberekkel, azokat tekinthetem a barátainknak. Úgy is mint a város kulturális bizottságának elnöke, úgy is mint magyar nyelv-, és irodalomszakos tanár, és persze úgy is mint érdi polgár.

Köszöntöm tehát a megjelenteket a magyar kultúra napja tiszteletére rendezett díjátadó ünnepségen.

Január 22-én ünnepeljük a magyar kultúra napját, arra emlékezve, hogy Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz megírását. Arra a kérdésre, hogy mi a magyar kultúra, nehéz egyértelmű választ adni, de egyvalami biztos: rengeteg mindenre lehetünk büszkéek. Hungarikumokra, tudósokra és találmányokra, művek sorára, amelyeket mi adtunk a világnak.

Egy ünnep, ahol nem kell keseregni, a múlt nagyságán nosztalgiázní, hőökre, kudarcokra, bukásokra emlékezni. Egy ünnep, ahol a máról kell elsősorban beszélni, mert a kultúra nemcsak a múlt, hanem a jelen. A kultúra azt jelenti, művelni. Tág értelemben mindent magában foglal, amelyet az ember maga terem. A társadalom szellemi élete.

A kultúra nem csak a műalkotások összeségét jelenti. Sőt, azt hiszem, a kultúrának nincsenek éles határai, hiszen abba beletartozhat bármi. Az élet bármely területe. A kultúra inkább egyfajta közös érzékelés, egy keretrendszer, amely segít megérteni a másikat.

Ez persze nem könnyű dolog. Már csak olyan az ember, hogy szeret másoknál mindent jobban tudni, fociról, főzésről, gyereknevelésről, politikáról. Miért pont a kultúra maradna ki.

Segítökre van tehát szükség, akik segítenek eligazodni, segítenek jobban tudni. Akik révén megélhetjük a katarzist, ami nélkül sivár az életünk. Költökre, írókra, festökre, építészekre, színészekre, hogy csak néhányat soroljak.

Amikor 14 éve Érden a Magyar Írószövetséggel létrehozták a **Bella István-díjat**, az azért is történt, hogy elismerjük azokat az írókat, költöket, akik segíthetnek ebben az eligazodásban.

Ha rajtam múlna, minden nap a kultúra napja lenne. Mindenkinek naponta egy vers, és akkor kinevetnénk ezt az ocsmány vírust, derűsen viselnénk a nem mindig derűs hétköznapiakat is. De csak egy idősödő tanárember vagyok, viszont éppen ezért gratulálva a Bella István-díj idei nyertesének, kérem, hallgassanak meg egy verset:

Lőrincz P. Gabriella

Bálint-vers

Ásít óriásit.
Jaj, ma is iskola!
Anyá, jártál te is,
Meddig járunk oda?
Mire válaszolnék,
Már kacag, mint vadalma.
Mondja is tovább:
A kutya húzná el az iskolát!
Hátán a táska,
Benne a nagy tudás...
Egész úton
Csipog, csivitel, csacsog,
Közben ásít,
Jaj, de álmos vagyok!
A kapunál átölel,
Elköszön, szalad.
Utána szólok:
Vigyázd magad!
Már meg sem hall,
Tanul és játszik,
Így megy ez egész
Délutánig.
Az iskolaudvaron
Repül felém,
És nincs vége a sorolásnak:
Jegyek, barátok, sebes térdek...
Lassan felnő,
Nagyon félek.

Gregus László
a városi kulturális bizottság vezetője

„Komoly az élet, derűs a művészet”

*(Elhangzott febr. 21-én
az Ercsi Műv. Házban a KÉK kiállítás-megnyitóján)*

Fridrich Schiller gondolatával indít: minden emberbe bele van kódolva a művészetre való hajlam. Ahogy Goethe vallotta: „a tevékenység teszi az embert boldoggá”. Valóban, a munka, az alkotás örömet okoz. Amint a kisgyermek kezébe tudja venni a ceruzát, rajzolni kezd – a kis firkákban ő látja az anyát, az apát, a környezetét. Később ezek egyre inkább alakot öltenek, és várja szülők elismerését. „Minden gyerek művész. A gond csak az, hogyan maradjon művész felnőtt korában is” – írja Pablo Picasso. Az anyá, a nagymama is művész, a konyha művészei, és boldogok, ha megdicsérik főztjüket, sütiüket. Az apa is művész (nem azért, mert egy mozdulattal leüti a sörözüveg kupakját), a ház körüli teendők művésze, kreatív a fűrész-faragás terén, megjavítja a gyerekjátékokat, a háztartási gépeket... Ők a hétköznapi művészek. Vannak, akik a zenében, a táncban, a technikai vagy a tudományos ismeretekben jeleskednek, válnak művésszé, mások életművészek, a jég hátán is megélnek. Mindenben van valamilyen csodás tehetség, csak felszínre kell hozni.

Az itt kiállító művészek többsége nyugdíjas. Akkor kezdtek naponta a képzőművészettel foglalkozni, amikor már befejezték az aktív munkásségeket, az egzisztenciateremtést, a gyereknevelést. Szórakozásból, a kikapcsolódás kedvéért, saját örömeikre festenek, kerámiáznak.

„Az alkotás nem ismer kényszert, a művész szabad” – írta Wassily Kandinszky. Azt mondják, festeni könnyű, ha valaki nem tudja, hogyan kell, de nehéz, ha tudja. A művészet mindenütt ott van, nem rajta múlik, ha nem látjuk meg. Ott van a természet minden pontján, mindennap találkozunk vele, csak nem mindig ismerjük fel.

A művészeti alkotásokat nemcsak nézni kell, hanem megérteni is. „A rácsodálkozás a megértés kezdete” – olvasható Ortégánál.

Ez a kiállítás is sokszínű, a természet csodás színeit adja vissza.

Február 18-án volt a magyar széppróza napja, Jókai Mór születésnapján. Ő azt mondta, hogy Isten ajándéka, hogy láthatjuk a színeket.

Lépünk közelebb a képekhez, és gyönyörködünk.

Hangyássné Zsuzsa KÉK-tag

M. Nagy Péter két fotóját válogatták be a Prizma Kör Szemben c. pályázatának kiállítására. Az online tárlaton 279 beküldött képből 61 látható.

A virtuális tárlat itt tekinthető meg:

<http://prizmakarika.blogspot.com/2022/01/szemben.html>

Továbbá: a Győri Fotóklub Így látom a világot c. pályázatára beadott képekből szintén virtuális kiállítást rendeztek. Péter a Férfi portré c. képével szerepel. Megtekinthető:

<http://you.be/3ZIDCTaJqZM>

Állandó kiállítása (online) látható itt:

<https://www.mnp-foto.hu>

Kállay Gyopárnak megjelent a Gyerekjáték c. novellája a Holnap magazinban (még decemberben).

Nimsz Terézia (KÉK) tagja a százhalombattai Canticum Novum kórusnak. Rendszeresen és nagy sikerrel koncerteznek.

A Téli Tárlaton (Városi Galéria) kiállító KÉK-tagok: Hangyássyné Zsuzsa, Tarnócziné Barabás Irén, Ilka Gábor

Varga Zoltán három színházban is dolgozik zenészként: a Csepp Színházban (gyerekszínház), a Holdvilág Kamaraszínházban, a Spirit Színházban.

Szöllősi Bernadett felkérte egy fővárosi nyugdíjasklub (Király Klub), hogy tartson egy irodalmi bemutatkozót, beszéljen költői tevékenységéről (versek, kvíz stb.)

Januárban a Fejér Megyei Hírlap készített interjút a mi Bettinkkel.

Az Írj mesét a golyáról c. pályázaton **Szöllősi Bernadett** megosztott **1. helyezést** ért el. A zsűri véleménye:

„A legjobbnak ítélt mesét a pályázat kiírója dramaturg szakember felkérésével átdolgozza és bábjátékként színpadra állítja, majd felkért szereplők (bábosok) segítségével több ízben bemutatja természetvédelmi céllal. Első alkalommal tervezetten a bodrogkersztúri Gólyavédelmi Központ avatóünnepségén 2022 májusában. Ezért pályázó a mese elküldésével hozzájárul műve természetvédelmi célú felhasználásához és bemutatásához – szerzői jogdíj követelése nélkül – a szerző nevének feltüntetésével.”

Megjelent a **Szárnypróbálgatók** (Magyar anyanyelvű alkotók országos antológiája) újabb kötete, benne **Kállay Gyopár** Az utolsó éjszaka c. novellájával.

Február 8-án **Torma Ágnes és Kissné Matkó Gabriella** szerzői estje – tele meglepetéssel, vendégekkel és megzenésített versekkel, IRKA- és KÉK-tagok felolvasásával. Pódiumbeszélgetők:

Meggyesi Mónika és Ilka Gábor.

Február 21-én a KÉK-ek csoportos kiállítást rendeztek az Ercsi Művelődési Központban **Komoly az élet, derűs a művészet** címmel (IRKA-műsor, Kállay Gyopár: népdalcsokor).

Március 3-án **Hangyássyné Zsuzsa** egyéni kiállítása a Szociális Gondozóközpontban.

Március 8-án Holt nyelv-e a latin? címmel **Somfai István** előadása a Földrajzi Múzeumban.

Március 19-én **csoportos KÉK-kiállítás** az új PKH-ban.

A március 15-i évforduló alkalmából **Vaad Éva** keramikus és festőművész, a Poly-Art egyik alapító tagja az **Érd Város Művészeti Díját** vehette át.

Dr. Kubassek János Móra Ferenc-díjas, nemzetközi geográfus és tudománytörténész, a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója a **Magyar Érdemrend Középkeresztje** kitüntetést kapta meg, míg **Daróci Lajosné** tanár, irodalomszervező a **Csuka Zoltán-díjat**.

Érd Óvárosában, a Hamzsabég (Szentháromság) téren az egykor betemetett kútból sikeresen kiemelték a **Szűz Mária-szobrot**. **Tauser Péter** jóvoltából szeretettel gondoltunk **Ábel Andrásra**.

Marcali Kiss Melittáról, az Érdről elszármazó szimbolista expresszionista festőművésztől, egyetemi tanárról a Diaszpóra c. periodikában olvashatunk részletes bemutatkozást, aki Paraguayban művészeti anatómiát, rajzolást, festést, nyelveket tanít, szaköröket szervez. Közösségi szinten ápolja népi hagyományainkat, képzőművészetünket, a magyar kultúra minden ágát.

Márc. 19. 16 óra: KÉK csoportos kiállítás a Parkvárosi Közösségi Házban **Tavaszi rügyek** c. Látogatható ápr. 19-ig. IRKA-műsor.

KÉP - VERS PÁLYÁZAT az IRKA-tagoknak:

Max. három festményhez lírai műnemben kérjük a beadandó alkotásokat: asszociációk, költői eszközök, hangulatok, érzelmek igényes tolmácsolása.

Határidő: ápr. 19.

A legjobb műveket megjelentetjük az IRKA-ban, valamint a KÉK- kiállítás-megnyitó műsorain adjuk elő.

Márc. 27. 15 óra: **Ilka Gábor** kiállítása a Szepes Gy. Műv. Kp.-ban. Megnyitó: **Feledy Balázs**.

Ápr. 1-jén 17 órakor az érdi Vörösmarty Mihály Gimnáziumban diákgála: a mi **Cserni Andrisunk szín-darabját** láthatjuk.

Ápr. 4-23-ig: KÉK csoportos kiállítás Tárnokon

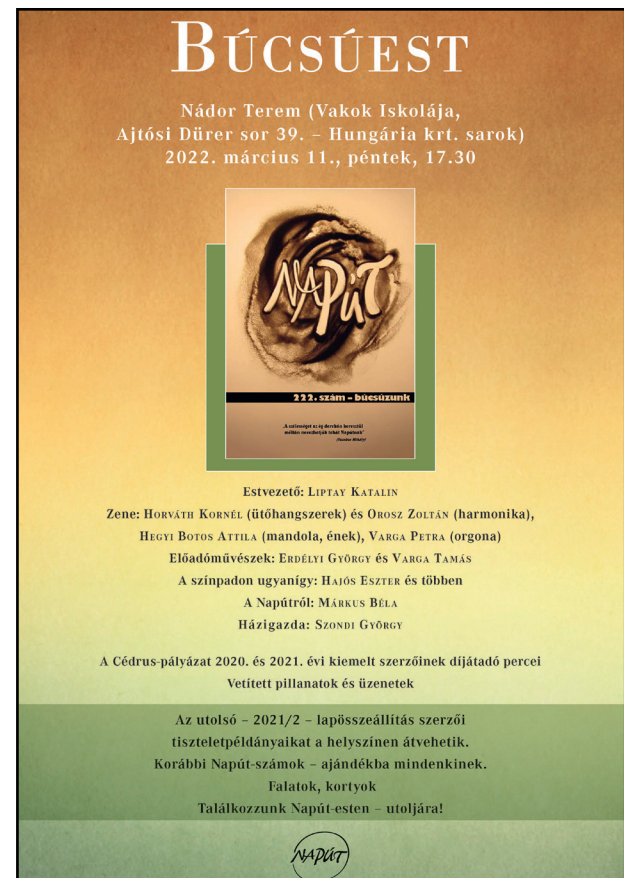
Ápr. 7. 15 óra: **Wenszky Ágnes** kiállítása a Tállya utcai Szociális Gondozóközpontban

Ápr. 9. 13 órától: **Magyarok vására**, Érd Fő tér
Szigeti Eszter – Varga Zoltán (koncert)
IRKA-műsor
Kiss Company (koncert, latin táncok)

Április 11. A költészet napja: IRKA-program az Érdligeti Ált. Iskolában
Hangsnapi felvételek.

Csendélet 2

FELHÍVÁS

Az Érdi IRKA irodalmi pályázatot hirdet vers- és szépprózáírók számára

BOLDOG(TALAN)SÁG címmel.

Elvárás/biztatás: a líra és epika műnemébe tartozó költői eszközrendszer gazdagsága, a jellemábrázolás sokfélesége, a párbeszéd hitelessége, a változatos szókinész, a leírások egyedisége – mind a megjelenítés eszköze legyen, kerülve az egysíkú cselekménysort. A téma utalhat az örömhöz, az elégedettséghez vezető ezernyi útra, a belső béke és a kiegyensúlyozottság elérésére, megtarthatóságára vagy éppen ennek lehetlenségére.

Feltételek: névvel, (e-mail) címmel, telefonszámmal ellátott, nyomtatásban meg NEM jelent két darab vers/vagy egy széppróza műfaji megkötés nélkül, maximum három oldalnyi terjedelem (A4), Times New Roman stílus, 12-es betűméret, 2,5 cm-es margószél, 1,5-es sortávolság. A pályaműveket szakértő bizottság értékeli.

Nevezési díj: nincs

Határidő: 2022. szeptember 30.

Eredményhirdetés: 2022. november 8-án (kedden!) 17 órakor az érdi Szepes Gyula Művelődési Központban.

Díjazás: a kiemelkedőknek neves érdi képzőművészek (KÉK) adják át saját műalkotásukat. A legjobbnak ítélt írásokból válogatás jelenik meg.

Beküldési cím: dlnemarta@gmail.com vagy postai úton a kiadóba (2030 Érd, Szepes Gyula Művelődési Központ, Alsó u.9.)

TARTALOM

Versek	1-13
Prózák	14-21
Diákoldal	22-24
Kedves versem: Nagy-Rakita Melindától	25
Tanulmány	26
Jankovits Márta rovata	28
Olvasni jó	30
Ábel András nyomában	32
Hangyássné Zsuzsa rovata	34
Bemutakozás: Máté Miklós	35
Berke Gyöngyi Anna	37
Beszámolók	38
Hírek	42

Illusztrációk: Berke Gyöngyi Anna festményei

Facebook: Az Érdi IRKA irodalmi kör és kulturális folyóirat kedvelői

Honlap: www.poly-art.hu

Tisztelt Olvasóink, kedves Irodalombarátok!
Az SZJA 1%-ának felajánlásával támogathatják a POLY-ART Alapítvány munkáját.
Ez a művészeti közösség azzal a céllal jött létre, hogy városunkban és annak vonzáskörében élő alkotók számára bemutatkozási és fejlődési lehetőséget biztosítson.
E törekvést támogathatják adójuk 1%-ának felajánlásával.
A POLY-ART Alapítvány adószáma:
18667369-1-13

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048